

Economisch-Statistische Berichten

Mobilisering van intellect

★

Dr. J. E. Andriessen

Bezinning op de bestedingsbeperking

(I)

★

Dr. C. van den Berg

De voorstellen van de commissie-Oud

De gemeentelijke belastingen en de
aanvullende uitkering

★

Dr. J. C. Ramaer

De Euromarkt

De instellingen

★

Drs. J. W. Spruit

Amerikaanse investeringen in Canada

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

42e JAARGANG

No. 2084

WOENSDAG 5 JUNI 1957

HOLLANDSCHE SOCIETEIT
VAN LEVENSVERZEKERINGEN N.V.

Anderhalve Eeuw
Levensverzekering

HOOFDKANTOOR
Heerengracht 475, Tel. 49100
AMSTERDAM-C.

HEAD OFFICE FOR CANADA
330 Bay Street
TORONTO 1

Maandblad

EKONOMI DAN KEUANGAN INDONESIA
(*ECONOMIE EN FINANCIËN*)

Uitgave in samenwerking met Nationaal Planning Bureau, Ministerie van Financiën en de Economische Faculteit van de Universiteit Indonesia.

Redactie: R. H. Djuanda, S. I. Djajadiningrat, A. Kraal, Loekman Hakim, Oey Beng To en Sumitro Djohadikusumo.

Abonnementsprijs: Rp. 60 per jaar, welke voor abonnees in Nederland kan worden betaald door overmaking aan de Bank Indonesia Amsterdam op rekening van de Jajasan Penerbitan Ekonomi dan Keuangan, Djakarta, van een bedrag ad N.f 20 per jaar.

Adres Redactie: **Djalan Langsat I no. 22**
Kebajoran Baru
Djakarta - Indonesia.

Adres Administratie: **d/a P. T. Pembangunan,**
Gunung Sahari nr. 84
Djakarta - Indonesia.

R. Mees & Zoonen
Bankiers en
Assurantie-makelaars

Rotterdam

Amsterdam · 's-Gravenhage
Delft · Schiedam · Vlaardingen
Alblasserdam

verlenen gaarne hun
goede diensten, o.m.
bij het

kiezen van beleggingen
sluiten van auto-, w.a.,
fraude- en berovings-
verzekeringen

ECONOMISCH-
STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: **Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.**
Telefoon redactie: K 1800-52939. Administratie: K 1800-38040. Giro 8408.

Bankiers: *R. Mees en Zoonen, Rotterdam. Banque de Commerce, Koninklijk Plein 6; Brussel, postcheque-rekening 260.34.*

Redactie-adres voor België: *Dr. J. Geluck, Zwijnaardse Steenweg 357, Gent.*

Abonnementen: *Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.*

Abonnementsprijs: *franco per post, voor Nederland en de Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f. 29,—, overige landen f. 31,— per jaar. (België en Luxemburg B. fr. 400). Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.*

Losse nummers 75 ct.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor *Westzeedijk, Rotterdam-W.*

Advertenties. *Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de N.V. Koninklijke Nederl. Boekdrukkerij H.A.M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam. (Telefoon 69300, toestel 1 of 3).*

Advertentie-tarief *f. 0,30 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f. 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van redenen te weigeren.*

Mobilisering van intellect

In de laatste tientallen jaren, en met name na de tweede wereldoorlog, stijgt in bijna alle landen het aantal studenten aan hogescholen en universiteiten in aanzienlijke mate. Zowel in absolute zin als in verhouding tot de bevolkingsgroei neemt het aantal ingeschrevenen aan instellingen voor hoger onderwijs toe. Tussen de Verenigde Staten en de Sowjet-Unie schijnt zelfs een wedloop gaande te zijn op dit terrein, waarbij de nadruk ligt op de vorming van natuurwetenschappelijk en technisch gevormden. Ook in de als „minder ontwikkeld” aangeduide landen wordt gepoogd, het aantal academisch gevormden drastisch op te voeren, zulks teneinde de achterstand, welke men daar heeft ten opzichte van de geïndustrialiseerde landen in te halen.

Te zelfder tijd is een duidelijke verschuiving merkbaar in de verdeling van de studenten over de faculteiten; het aantal studenten in de medicijnen nam toe met een hoger percentage dan het totaal, wat eveneens geldt voor het aantal van hen, die zich in de landbouwwetenschappen wilden bekwamen. De laatste jaren blijkt ook de opleiding tot chemicus een grote aantrekkingskracht te bezitten, evenals — zij het in mindere mate — de vorming tot physicus en wiskundige. Enige cijfers, welke de groei der civitas academica illustreren, worden gegeven in een artikel van de hand van Dr. W. Fueter, getiteld „Die Akademisierung der Welt”¹⁾.

In de Verenigde Staten waren in het studiejaar 1899/1900 ca. 238.000 studenten ingeschreven, in 1939/1940 reeds bijna 1,5 mln. en in 1954/1955 ruim 2,7 mln. Over het gehele tijdsverloop verdubbelde de bevolking; het aantal studenten steeg echter tot ruim het elfvoudige. In Zwitserland nam de bevolking in het tijdvak 1900-1955 toe van 3,3 mln. tot 5 mln.; het aantal studenten verviervoudigde in dezelfde tijd. Ook in Nederland valt een soortgelijke ontwikkeling waar te nemen: terwijl de bevolking zich ruim verdubbelde in de periode 1900-1955, steeg het aantal ingeschrevenen aan hogescholen en universiteiten tot het tienvoudige.

¹⁾ In „Schweizerische Hochschulzeitung”, 30. Jhrg. 1957, no. 1.

Het aantal verleende doctorsgraden vertoont eenzelfde ontwikkeling. Tegenover de 7 promoties in de Verenigde Staten in 1861 staan er 382 in 1900 en niet minder dan 8.840 in 1955. In de periode 1948-1955 werden in de Verenigde Staten evenveel doctorshoeden opgezet als in de twintig daaraan voorafgaande jaren. In de meeste Westeuropese landen kan deze ontwikkeling — zij het in mindere mate — eveneens worden waargenomen. Hoewel de cijfers betreffende de Westeuropese landen niet geheel vergelijkbaar zijn met die van de Verenigde Staten, kunnen zich volgens Dr. Fueter toch niet aan de indruk onttrekken, dat in West-Europa het aantal academisch gevormden in verhouding tot de bevolking achterblijft bij dat in de Verenigde Staten. In laatstgenoemd land studeerde ruim 1,6 pCt. van de bevolking aan een instelling van hoger onderwijs, tegenover slechts 0,2 tot 0,5 pCt. in de Westeuropese landen. Alleen West-Duitsland heeft een iets hoger percentage.

Een ander kenmerk van de beschreven ontwikkeling is het ontstaan van „mammoet-universiteiten”. De schrijver beschouwt als zodanig hogescholen en universiteiten met meer dan 20.000 volledig ingeschrevenen. In de Verenigde Staten telde men in 1955 tien van dergelijke instellingen, waaronder California University met 35.594 studenten de grootste was. Waarschijnlijk herbergde New York in hetzelfde jaar meer dan 100.000 studenten, ofwel viermaal zoveel als Parijs in de bloeitijd van zijn universitaire leven in de middeleeuwen.

Op grond van de statistische gegevens zou men geneigd zijn, te spreken van titelinflatie of zelfs van een doctorenfabricage. Schrijver meent echter, dat hiervoor geen gegronde reden bestaat, omdat de eisen, welke gesteld worden, zwaarder zijn dan vroeger het geval was. Ook in de minder ontwikkelde landen, waar het aantal hoger onderwijs genietenden snel toeneemt, maar waar het gebrek aan leerkrachten, gebouwen en laboratoria de kwaliteit van de gegeven opleiding niet ten goede komt, verwacht hij op de lange termijn grote verbeteringen.

INHOUD

	Blz.		Blz.
Mobilisering van intellect	443	Ingezonden stuk:	
Bezinning op de bestedingsbeperking (I), door Dr. J. E. Andriessen	444	Onjuiste voorlichting, door Dr. J. H. Spiegelenberg	455
De voorstellen van de commissie-Oud; de gemeentelijke belastingen en de aanvullende uitkering, door Dr. C. van den Berg	447	Boekbesprekingen:	
De Euromarkt; de instellingen, door Dr. J. C. Ramaer	451	S. Brouwer: Beurs en effectenhandel, bespr. door Dr. M. P. Gans	456
Amerikaanse investeringen in Canada, door Drs. J. W. Spruit	453	C. C. P. Ingwersen Jr.: 11 Wall Street, bespr. door Dr. M. P. Gans	457
		Geld- en kapitaalmarkt, door Drs. J. C. Brezet ..	457
		Notities:	
		Hongkong en Englands handel met China...	450
		Statistieken	458

COMMISSIE VAN REDACTIE: C. van den Berg; Ch. Glasz; L. M. Koyck; H. W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries. Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Adjunct Redacteur-Secretaris: J. H. Zoon.
COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.

Het Regeringsprogramma inzake de bestedingsbeperking wordt door schrijver als geheel gezien tegen de achtergrond van de huidige economische situatie, waarbij in dit artikel de oorzaken van de overbesteding en de noodzaak tot bestedingsbeperking aan de orde komen. Het is vooral de abruptheid van de overgang van onder- naar overbesteding geweest, die ertoe heeft geleid, dat men in bredere kring naar de schuldvraag is gaan zoeken. Schrijver concludeert dat de overbesteding de resultante was van een conjunctureel expansieproces, waartoe alle bestedingscategorïën hebben bijgedragen, en dat bovendien werd verergerd door enkele bijzondere omstandigheden. De noodzaak tot bestedingsbeperking wordt achtereenvolgens gezien in het licht van de betalingsbalanssituatie en de prijsstabilisatiepolitiek en in verband met de liquiditeitspositie van het bedrijfsleven en de Overheid.

Zoals te verwachten viel is de annoncering in februari jl. van het Regeringsprogramma inzake de bestedingsbeperking gevolgd door een vrij heftige discussie, waarin zowel door belanghebbenden als door belangstellende toeschouwers vele argumenten pro en contra in het geding zijn gebracht. Nu de kruitdamp over dit strijdtoneel enigszins is opgetrokken, de Regering en de Kamer elkaar op dit punt hebben gevonden en het bedrijfsleven weer tot de orde van de dag overgaat, is het wellicht interessant achteraf eens te bezien, of zich in de discussie ook enkele grote lijnen laten ontdekken. Het spreekt vanzelf, dat in kort bestek niet de merites kunnen worden besproken van de verschillende maatregelen, waartoe de Regering goeddeels op basis van het S.-E.R.-advies heeft besloten. Liever willen wij het Regeringsprogramma als geheel gezien tegen de achtergrond van de economische situatie, zoals deze zich op dit moment aftekent. Zoals elke respectabele preek van weleer noodzakelijk een drietal punten moest omvatten, zo verloopt ook onze „bezinning” volgens een driedeling, waarbij achtereenvolgens aan de orde komen: de oorzaken van de overbesteding, de noodzaak tot bestedingsbeperking en het al dan niet adequaat zijn van het Regeringsprogramma.

Over elk van deze onderdelen is zoveel gezegd en geschreven, dat het moment gekomen lijkt om te pogen enige systematiek in het geheel te brengen. Dit kan te meer zijn nut hebben omdat in de discussie enkele misverstanden zijn ontstaan, die misschien een hardnekkig bestaan gaan leiden. Uiteraard wordt dit hier in alle bescheidenheid gesteld, zulks in de eerste plaats al omdat het navolgende te summier is om maar enige aanspraak op volledigheid te kunnen maken. Bovendien is het economisch gebeuren in onze huidige samenleving van zo complexe aard, dat een gedachte die vandaag niet opgaat morgen actueel kan zijn, terwijl een cijfer, dat nu een keiharde waarheid lijkt te verkondigen, even later een kwestieuze betekenis kan krijgen omdat een reeks aanvullende gegevens in een andere richting wijst. Ten slotte — en dit is wel het belangrijkste — is 1957 nog maar enkele maanden oud; van het Regeringsprogramma voor dit jaar zijn niet alle maatregelen reeds tot uitvoering gebracht, terwijl over de economische situatie in de afgelopen maanden van dit jaar nog maar weinig

Bezinning op de bestedingsbeperking

(I)

gegevens ter beschikking staan. Het is dus niet mogelijk voldoende afstand te nemen van de recente gebeurtenissen; dit moeten wij overlaten aan de dissertatieschrijver over vijf jaar, die zonder twijfel in de bestedingsbeperking en de daarover gevoerde discussie interessant materiaal zal kunnen vinden. Ons land maakt immers op dit moment geschiedenis met een langs Keynesiaanse lijnen gevoerde conjunctuurpolitiek voor de hausse!

Het ontstaan van de overbesteding.

Beginnen wij dan allereerst met de oorzaken van de overbesteding. Het verloop van de huidige conjunctuur kan betrekkelijk summier worden aangegeven. Het begon in 1953 met een sterke uitbreiding van de exportvraag onder invloed van een opleving in het buitenland. De gunstige vooruitzichten brachten de investeringen op gang, de produktie breidde zich uit en de gestegen winsten boden na enige tijd ruimte tot verschillende loonsverbeteringen, waaruit vervolgens weer consumptievermeerdering voortvloeide. Begin 1955 draaide het produktie-apparaat reeds op volle toeren en was de werkloosheid tot een gering percentage teruggelopen. De toeneming van de vraag hield echter aan en deze laatste ging zelfs in een sneller tempo stijgen dan de produktie. Dit uitte zich al spoedig in een sterke druk op de prijzen, waartegen de prijsstabilisatiepolitiek werd gelanceerd. In 1956 onderging het beeld van de hoogconjunctuur een wijziging, doordat meer het accent kwam te liggen op de uitbreiding van de binnenlandse bestedingen, terwijl het exportaccres tot een bescheiden omvang terugliep. Daardoor daalde van 1955 op 1956 het aandeel van de export in de totale vraag naar goederen en diensten van 37,5 tot 34 pCt., terwijl het aandeel van de binnenlandse bestedingen dienovereenkomstig steeg. Terzelfdertijd gaf het aandeel van de import in het totaal der middelen een stijging te zien van 33 tot 35 pCt. Deze verschuivingen markeren de overbesteding, die het betalingsbalansoverschot op lopende rekening van f. 840 mln. in 1955 deed omslaan in een tekort van f. 600 mln. in 1956.

Hoewel elke conjunctuur haar eigen kentekenen vertoont, onderscheidt het beeld van de huidige hoogconjunctuur zich niet wezenlijk van eerder voorgekomen hausses. Merkwaardig is hoogstens, dat terwijl een drietal jaren lang

de expansie zich snel maar toch nog vrij evenwichtig voltrok, onze economie zo plotseling en in zo sterke mate van de onderbesteding in de overbesteding kon geraken. Het is vooral deze abruptheid geweest, die ertoe heeft geleid dat men in bredere kring naar de schuldvraag is gaan zoeken. Bovendien maakte een aantal bijkomende omstandigheden het voor conjunctuurpolitici van verschillende kleur gemakkelijk naar believen een keuze te doen en het spreekt vanzelf, dat men bij voorkeur de duiven in het bos van de tegenstander ging schieten. Zo zijn al naar gelang van de politieke inzichten als schuldigen aangewezen: de overheidsuitgaven, de belastingverlaging in 1955, de loonsverhoging in 1956 en de prijsstabilisatiepolitiek. Dat de beide eerste factoren zijn genoemd is op zichzelf allerm minst merkwaardig; van een anticyclische budgetpolitiek volgens het boekje is immers geen sprake geweest. Maar vergeet men in zijn kritiek hierop niet al te licht, dat in 1955 bijna iedereen het erover eens was de ruimte op het overheidsbudget te gebruiken voor enige verlichting van de zware belastingdruk? En wordt ook niet al te gemakkelijk over het hoofd gezien, dat het in een situatie van welvaartsvermeerdering voor een Regering welhaast onmogelijk is de altijd wel weer te rechtvaardigen verlangens van Kamerleden af te wijzen? Voor de meesten is overheidsbezuiniging bij ruim vloeiende middelen nog een contradictio en dit kan alleen veranderen als de moderne conjunctuurpolitieke inzichten in de toekomst verder terrein zouden winnen. Wat de loonsverhoging betreft kan men moeilijk volhouden, dat het na de ruimte-discussie in de S.-E.R. politiek mogelijk was om het met veel minder te doen en ten slotte zijn voor de prijsstabilisatie al zoveel zwaarwegende argumenten naar voren gebracht, dat een verdediging hiervan gerust nog even kan worden uitgesteld tot wij er in ander verband op terug komen.

De schuldvraag nader bezien.

Het voorgaande is trouwens toch al te zeer gaan lijken op een vooringenomen verdediging van het gevoerde overheidsbeleid en het is daarom gelukkig, dat Drs. J. Lips in het aprilnummer van het Maandschrift Economie in dit opzicht de cijfers heeft laten spreken. Uitgaande van het economisch model van het Centraal Planbureau berekent Lips nl. in hoeverre de verslechtering van de betalingsbalans in 1956 met ruim f. 1,4 mrd. moet worden toegeschreven aan bepaalde beleidsbeslissingen en welke bijzondere omstandigheden zich voorts hebben doen gelden. Om met

dit laatste te beginnen, het blijkt dat meer dan de helft van deze achteruitgang van de betalingsbalans een gevolg is geweest van tegenvallers, zoals de ruilvoetverslechtering, de versterkte voorraadvorming i.v.m. Suez, de extra invoer vanwege de beperkte productiecapaciteit en ten slotte een afwijkend gedrag van de economische subjecten. Met deze laatste factor, die voor ongeveer een kwart van de verslechtering aansprakelijk kan worden gesteld, wordt bedoeld, dat in 1956 van de inkomensvermeerdering veel minder dan het gebruikelijke percentage is bespaard. De welvaartsvermeerdering is de consumenten dus enigszins „naar het hoofd gestegen”, een op zichzelf misschien niet zo'n onverwachte gebeurtenis in een tijd van snelle loonsstijging als Lips schijnt te suggereren.

Voor het resterende gedeelte van de betalingsbalansverslechtering — dus iets minder dan de helft — blijken de vier eerder genoemde „schuldigen”, d.w.z. de verhoging van de overheidsuitgaven, de belastingverlaging, de loonsverhogingen en de prijsstabilisatie, ongeveer in gelijke mate aansprakelijk te zijn. Voor één van deze schuldigen moeten wij het hier toch onmiddellijk opnemen; het is nl. duidelijk dat alleen vanuit een zeer irrealistisch standpunt bezien aan de prijsstabilisatie medeplichtigheid kan worden verweten. De daaruit voortvloeiende verslechtering van de betalingsbalans zou nl. alleen dan niet zijn opgetreden, als het mogelijk ware geweest de door de stabilisatiepolitiek vermeden prijsverhogingen ongecompenseerd te laten. Aangezien prijsstijging gepaard gaande met loonsverhoging — en wie twijfelt onder de huidige omstandigheden aan deze koppeling — een nog ongunstiger effect zou hebben gehad op de betalingsbalans, geldt voor de schuld van de prijsstabilisatie dat zij werd begaan om erger te voorkomen.

Trouwens de gehele schuldvraag ten aanzien van de genoemde factoren komt in een ander licht te staan, wanneer men Lips in zijn verdere berekeningen volgt. Hij toont nl. aan, dat wanneer alles zou zijn gelopen volgens de verwachtingen ten tijde van de overgang van 1955 op 1956 er ruimte zou zijn geweest voor bestedingsvermeerderende maatregelen, die de betalingsbalans voor ongeveer f. 600 mln. ongunstig zouden hebben mogen beïnvloeden ¹⁾. Het

¹⁾ De betalingsbalans gaf in 1955 een overschot van f. 840 mln. te zien. Gegeven de noodzakelijke versterking van de deviezenvoorraad en het structurele tekort op de kapitaalrekening van de betalingsbalans is onder normale omstandigheden een overschot van ca. f. 500 mln. nodig. Er resteert dus een bedrag van f. 340 mln. In feite nam de voorraadvorming (vervolg noot op blz. 446)

(Advertentie)

BLOEMERS & Co.

ROTTERDAM

2E WESTEWAGENHOF 1
TELEFOON 120223 (K 1800)

POSTBUS 65

KEIZERSGRACHT 814
AMSTERDAM - TEL. 64793 (K 20)

BEDRIJFSVERZEKERING

overheidsbeleid is daar maar weinig bovenuit gegaan. Voor de gesignaleerde „schuldigen” zouden dus zeer verzachtende omstandigheden gelden. Zo zelfs, dat Lips meent te kunnen concluderen, dat men de beleidsinstanties moeilijk kan verwijten, dat zij met de bestedingsverruiming verder zijn gegaan dan de omstandigheden begin 1956 schenen toe te laten. Misschien is deze conclusie iets te „gouvernementeel”; Suez en dergelijke narigheden waren inderdaad niet te voorspellen, maar men had wel kunnen voorzien dat bij een reeks loonsverhogingen, zoals de laatste jaren het geval is geweest, op den duur het sparen in het gedrang komt, omdat de loontrekkers bij hun verbruik gaan rekenen op verdere loonstijgingen. Zonder twijfel heeft een dergelijke anticipatie op toekomstige inkomens bijgedragen tot de snelle toeneming van het verbruik in 1956. Voor het overige neemt Lips' betoog bijkans alle wind uit de zeilen van de „naïef-juridische” schuldzoekers en men mag hopen, dat het een einde zal maken aan de mythevorming rond de overbesteding-1956. Deze overbesteding was de resultante van een conjunctureel expansieproces, waartoe alle bestedingscategorieën hebben bijgedragen, en dat bovendien werd verergerd door enkele bijzondere omstandigheden.

Noodzaak tot bestedingsbeperking.

Wanneer hier vervolgens de noodzaak van de bestedingsbeperking aan de orde wordt gesteld, dan behoeft het geen betoog, dat de verschillende maatregelen in de eerste plaats gericht zijn op evenwichtsherstel van de betalingsbalans. Daarnaast kan de bestedingsbeperking een ondersteuning vormen voor de prijspolitiek, terwijl in omgekeerde zin deze laatste weer onmisbaar is om de doelstelling van de bestedingsbeperking te bereiken. Hiermee komen wij op controversieel terrein, want ofschoon de argumenten voor de prijsstabilisatie — i.c. handhaving van de concurrentiepositie van het Nederlandse produkt, het tegengaan van een prijs- en loonspiraal en dus ook het vermijden van verdere geldontwaarding — niet nalaten in brede kring indruk te maken, is voor velen het verband tussen de stabilisatiepolitiek en de bestedingsbeperking vaag, om niet te zeggen paradoxaal. Dat de bestedingsbeperking het prijsstabiliserend optreden vergemakkelijkt, valt nog zonder moeite te begrijpen: zou men er immers in slagen het vraagoverschot te verminderen, dan neemt tegelijkertijd daarmee ook de druk op de prijzen af en kan op langere termijn de prijsstabilisatie a.h.w. overbodig worden gemaakt. Het paradoxale komt echter naar voren wanneer men bedenkt, dat de bestedingsbeperking o.a. wordt bereikt door het verlagen van subsidies en het verhogen van de tarieven van publieke diensten. De doelstelling van prijsstabilisatie in de private sector zou derhalve mede worden gediend door prijsverhogingen in de publieke sector.

In het maartnummer van het Maandschrift Economie heeft Prof. Dr. D. B. J. Schouten het nog scherper geformuleerd door te stellen, dat „elke prijsverhoging, welke onthouden wordt aan het particuliere bedrijfsleven, uiteindelijk zal leiden tot een prijs- of belastingverhoging in de publieke sector”. Reeds constateerden wij, dat Schouten op het eerste gezicht in de feiten enige steun voor zijn visie schijnt te vinden. Immers, het achterwege blijven van een aantal

(vervolg van noot 1 op blz. 445)

in 1956 toe, doch bij normale verhoudingen zou zij zijn afgenomen, waardoor f. 150 mln. op de betalingsbalans beschikbaar zou zijn gekomen. Ten slotte zou, alweer onder normale omstandigheden, het exportresultaat f. 120 mln. gunstiger zijn uitgevallen. Deze drie bedragen geven tezamen de betalingsbalansruimte van f. 600 mln.

prijsverhogingen — althans die van het schimmige, ongecompenseerde karakter — had een nadelig effect op de betalingsbalans en nu blijkt het voor de bestedingsbeperking, die gericht is op herstel van het betalingsbalansevenwicht, nodig te zijn de prijzen van publieke diensten te verhogen. Lijkt de stelling van Prof. Schouten beredeneerd langs deze causaliteitsketen niet helemaal onwaar, het zou stellig verkeerd zijn daaraan de conclusie te onttelen, dat men beter de bestedingsbeperking kan bewerkstelligen door middel van directe prijsverhogingen door het bedrijfsleven dan te werk te gaan langs de nu gekozen omweg. Van particuliere prijsverhogingen gaat nl. slechts een bestedingsbeperkend effect uit, voor zover de bestedingsquote van de ondernemers, die van de prijsverhoging profiteren, geringer is dan de bestedingsquote van de verbruikers die de prijsverhoging moeten betalen. Nu blijkt inderdaad de bestedingsquote van de verbruikers hoog te zijn geweest, maar gezien de levendige investeringsactiviteit zal de bestedingsquote van de ondernemers daar maar weinig voor hebben ondergedaan. In het algemeen is dus een vrij sterke prijsverhoging nodig om langs deze weg een voldoende bestedingsbeperkend effect te bereiken. Een dergelijke prijsstijging zou bovendien de inkomensverhoudingen tussen loontrekkers en anderen — waarvoor in de S.-E.R. zo'n belangstelling bestaat — in belangrijke mate scheef trekken. Is het nu redelijk om onder de huidige omstandigheden — schaarste op de arbeidsmarkt e.d. — te veronderstellen, dat een dergelijke prijsverhoging zou kunnen worden doorgevoerd zonder loonsverhoging, die het gehele effect weer zou bederven? Zowel vanuit dit gezichtspunt bezien als vanuit dat van handhaving der inkomensverhoudingen moet daarom de voorkeur worden gegeven aan de indirecte weg van prijsverhogingen in de overheidssector. Deze bewerkstelligen immers geen gedeeltelijke verschuiving in de bestedingen doch kunnen volledig deflatoir werken, terwijl zij bovendien de inkomensverhoudingen ongemoeid laten.

Liquiditeitsmoeilijkheden.

Behalve in het licht van de betalingsbalanssituatie en de prijsstabilisatiepolitiek moet de noodzaak van de bestedingsbeperking nog onder een derde aspect worden bezien, nl. in verband met de liquiditeitspositie van het bedrijfsleven en de Overheid. Merkwaardig genoeg is hieraan in de discussie minder aandacht geschonken, maar gelukkig wordt dit vraagstuk in het verslag van De Nederlandsche Bank helder belicht. Uiteraard weerspiegelen de mutaties in de monetaire sfeer de gebeurtenissen in de reële sfeer en de overbesteding ging dan ook gepaard met een versterkt gebruik van inflatoire financieringsmiddelen. Eensdeels eiste nl. de uitbreiding van het volume der binnenlandse omzetten het aanhouden van grotere transactiekassen, terwijl anderdeels het tekort op de lopende rekening van de betalingsbalans een voortdurende onttrekking van liquiditeiten betekende. In totaal werd volgens De Nederlandsche Bank voor ruim f. 1,5 mrd. gebruik gemaakt van inflatoire financieringsmiddelen, waarvan f. 700 mln. werd verkregen door geldcreatie en kortlopende buitenlandse kredieten, terwijl het restant beschikbaar kwam door activering van een gedeelte van het nog beschikbare liquiditeitspotentieel²⁾.

De liquiditeitspositie van het bedrijfsleven bood in 1956 dus blijkbaar nog voldoende speling en het restant werd aangevuld door een ruime kredietuitbreiding door het

²⁾ Men vergelijkte het jaarverslag 1957 van De Nederlandsche Bank, blz. 66 en 67.

De gemeentelijke belastingen en de aanvullende uitkering: bijna twee antipoden. De eerste het symbool van de gemeentelijke zelfstandigheid in financieel opzicht, de tweede van de mogelijkheid tot ingrijpen door hogere organen in de gedragingen van de gemeenten. Het feit echter dat van een belasting de hoogte door de gemeenten wordt vastgesteld en de inning verzorgd, maakt deze nog niet tot een gemeentelijke belasting, welke voor de gemeenten en de werking van het financieel statuut van praktische betekenis is; evenmin als een element van subjectiviteit bij het hanteren van een bron van inkomsten op zich zelf een reden is tot veroordeling. Bij de constructie van een financieel statuut zullen zich steeds verschillende mogelijkheden voordoen. Deze mogelijkheden te leren onderkennen is één van de taken van het zuiver gemeentelijk onderzoek, dat in eerste instantie alleen gericht is op het verkrijgen van inzicht.

De gemeentelijke belastingen.

De gemeentelijke belastingen vormen een tragisch element in het financieel statuut der gemeenten. Datgene wat nog van het vroegere trotse gebouw met zijn eigen en belangrijke functies voor de plaatselijke gemeenschap overbleef, is geworden tot een „dode” herinnering, die zich zelfs af en toe als een sta-in-de-weg doet gevoelen.

Duidelijk zet de commissie-Oud op blz. 72 en 73 van haar rapport uiteen welke de functies dienen te zijn van het eigen belastinggebied der gemeenten; even duidelijk dat het huidige belastinggebied deze functies niet vervult. „De bestaande belastingen, welke van praktisch belang zijn voor de algemene inkomsten, worden in vrijwel alle gemeenten sinds lang tot de maximale tarieven geheven, en zijn derhalve voor het doel, dat de commissie voor ogen staat, van geen betekenis, evenmin overigens als de in de plaats van

(vervolg van blz. 446)

bankwezen. Het is zeer de vraag, of bij achterwege blijven van bestedingsbeperkende maatregelen deze gang van zaken in 1957 zou kunnen worden gecontinueerd. Bij de enerzijds stijgende liquiditeitsbehoeften in verband met de transactievermeerdering en de anderzijds steeds verdergaande liquiditeitsonttrekking door het betalingsbalanstekort, zou de expansie dit jaar waarschijnlijk zijn gestoten op de liquiditeitsbarrière. De liquiditeitsreserves bij het bedrijfsleven kunnen immers niet groot meer zijn, de geld- en kapitaalmarkt vertoont alle tekenen van overspanning (alleen de hervatte buitenlandse aankopen bieden op dit moment nog enig soelaas) en aan de toeschietelijkheid van het bankwezen moet, gezien althans de houding van De Nederlandsche Bank, toch ook eens een einde komen. Op deze wijze zou de kracht van de hoogconjunctuur worden afgezwakt door de wel zeer traditionele rem van een gebrek aan financieringsmiddelen.

Van de hieruit voortvloeiende, uit conjunctuurtheoretisch gezichtspunt welhaast even traditioneel te achten concurrentiestrijd om de schaarse geld- en kapitaalmiddelen zou in dit geval de woningbouw vrijwel zeker het slachtoffer zijn geworden. In feite geschiedt de financiering van de

De voorstellen van de commissie-Oud De gemeentelijke belastingen en de aanvullende uitkering

de afgeschafte ondernemingsbelasting getreden belastinguitkering, op welke hoogte de gemeenten zelf geen invloed kunnen uitoefenen”.

In feite heeft een gemeentelijk belastinggebied onder dergelijke omstandigheden slechts tweërlei effect. In de eerste plaats dat de inkomsten met het toenemen van het inwonertal stijgen. Globaal gesproken zullen de inkomsten per hoofd dan ongeveer gelijk blijven, hetgeen men nauwelijks als een bijzondere verdienste van een plaatselijk belastinggebied, vergeleken bij de algemene uitkering, kan aanmerken. Het versterkt slechts in de mening dat het eigen belastinggebied der gemeenten onder de geschetste omstandigheden in wezen de functie vervult van een algemene uitkering. Het is een bron van inkomsten waarop het beleid van de plaatselijke bestuurders niet van invloed is; de inkomsten vormen voor hen in feite een gegeven grootheid.

woningbouw thans voor een goed deel met inflatoire middelen, omdat de gemeenten niet meer op de normale wijze terecht kunnen op de kapitaalmarkt en dus zijn aangewezen op kasgeldleningen. Men kan dit toeschrijven aan het bestaande rentegamma, doch onder de huidige omstandigheden kan toch moeilijk anders worden verwacht dan dat een verhoging van het renteplafond direct zou worden beantwoord met verdere overbieding door het bedrijfsleven. Zou deze situatie van een toenemende „capital shortage” op haar beloop worden gelaten — of zelfs worden versterkt door kredietrestrictie van de kant van het bankwezen —, dan zouden bepaalde investeringsactiviteiten op den duur eenvoudig uit geldgebrek moeten worden gestaakt en het ware gezien de financiële positie van de lagere Overheid te vrezen, dat zulks het eerst zou geschieden in de sector van de woningbouw. In dit licht moet de uitspraak van de S.-E.R. worden gezien, dat aan directe bestedingsvermindering de voorkeur moet worden gegeven boven het afdwingen van de bestedingsbeperking met zuiver monetaire middelen. Alleen op de eerste manier kan immers een zekere verdeling van de lasten van de bestedingsbeperking worden bereikt, terwijl er dan bovendien naar kan worden gestreefd financieringsmiddelen voor de woningbouw vrij te maken.

's-Gravenhage.

J. E. ANDRIESEN.

Het tweede gevolg is, dat — gegeven de heersende opvattingen — de verschillen in belastingopbrengsten tussen de gemeenten, ook al worden deze belastingen met gelijke druk geheven, dwingen tot een zekere compensatie via de algemene middelen. Ook de commissie-Oud zag zich voor deze moeilijkheid gesteld. Als vierde vooruitkering stelt zij voor „een aanvulling op de opbrengst van de hoofdsommen en opcenten van de grondbelasting en de personele belasting, indien de belastingcapaciteit in een gemeente, voor wat betreft de hoofdsommen en opcenten van de grond- en personele belasting, lager is dan de gemiddelde landelijke belastingcapaciteit”.

De tragedie wordt hier geaccentueerd. De hoogte van de hoofdsommen grond- en personele belasting, waarvan de opbrengst in 1955 ongeveer 25 pCt. van de algemene heffingen en de bijzondere gemeentelijke heffingen uitmaakte, wordt door het Rijk vastgesteld; deze verzorgt ook de inning. Functioneel hebben deze uitkeringsbelastingen als gemeentelijke belastingen voor de gemeenten, men zou haast zeggen per definitie, geen betekenis. Of deze inkomsten als uitkering uit het gemeentefonds of als gemeentelijke belastingen binnenkomen maakt, wanneer men overwegingen op grond van de historie buiten beschouwing laat, voor het plaatselijk beleid geen verschil. Wel voor de noodzaak een compensatie in het leven te roepen, waarmee men de tussen de gemeenten bestaande verschillen in opbrengst van deze twee belastingen corrigeert.

Niet principieel, maar wel in de praktijk geldt hetzelfde voor de opcenten op de twee genoemde belastingen, waarvan de opbrengst in 1955 ongeveer 40 pCt. van de algemene heffingen en de bijzondere gemeentelijke heffingen bedroeg¹⁾. Deze opcenten worden door vrijwel alle gemeenten tot eenzelfde hoogte geheven. Ook ten aanzien van deze bronnen van inkomsten dringt zich de gedachte op dat zij, gelet op hun functie, thans in wezen niet anders zijn dan een bijzonder soort algemene uitkering, met dezelfde moeilijkheden als verbonden aan de hoofdsommen.

Globaliserend kan men dan ook zeggen dat het financieel statuut thans „op zijn kop” staat. De basis van de inkomsten wordt gevormd door de opbrengst van gemeentelijke belastingen (middelen ten laste komende van de plaatselijke bevolking), welke onder de bestaande omstandigheden in functioneel opzicht het karakter dragen van een algemene uitkering en door de algemene uitkering uit het gemeentefonds (middelen ten laste komend van de gehele volkshuishouding). De „toppen” in de uitgaven worden bestreden door middel van subjectieve uitkeringen uit het gemeentefonds, welke weer ten laste van de gehele volkshuishouding komen. Niet alleen kan men in deze constructie, zoals bekend, het beleid van de plaatselijke bestuurders ten aanzien van inkomsten niet plaatsen, maar men kan ook geen verband leggen tussen de toppen in de uitgaven en de middelen welke te hunner (gehele of gedeeltelijke) bestrijding ten laste van de plaatselijke bevolking dienen te komen.

De normale constructie, waarin het gemeentelijk belastinggebied weer zijn functies kan vervullen, zou naar onze mening zijn dat de basis van de inkomsten wordt gevormd door de algemene uitkering, terwijl de „toppen” van de uitgaven worden bestreden door de subjectieve

¹⁾ In 1955 bedroeg het aantal maximum opcenten voor de grondbelasting op gebouwde eigendommen 190 en voor de ongebouwde 110; van 1956 af bedragen deze maxima resp. 60 en 30.

(bijzondere) uitkering en het gemeentelijk belastinggebied, al naar, volgens de heersende opvattingen, de betreffende uitgaven ten laste van het algemeen of ten laste van de plaatselijke bevolking dienen te komen. Nog niet zo zeer de omvang van het plaatselijk belastinggebied als wel de mogelijkheid dat zich verschillen in belastingdruk voordoen, bepaalt in beginsel de betekenis van het eigen belastinggebied voor de gemeenten in de praktijk. Een zaak welke overigens nauw de „rechtvaardigheid” van de regeling raakt. Men denke slechts aan een gemeente met lage uitgaven en relatief weinig voorzieningen, welke desondanks haar eigen belastingen volledig heeft moeten benutten.

Hoewel wij in het bovenstaande sterk geglobaliseerd hebben, menen wij tegen deze achtergrond toch de vraag te mogen stellen in hoeverre de voorstellen van de commissie-Oud ertoe bijdragen het financieel statuut weer recht op te zetten.

Eerder²⁾ zagen wij dat ten aanzien van de huidige gemeentelijke belastingen de toestand blijft bestendig; deze belastingen zullen ook in de toekomst voorshands volledig benut blijven, waardoor zij functioneel niet als gemeentelijke belastingen in het financieel statuut kunnen worden ingeschakeld³⁾. Wel zou, na invoering van de woonplaatsbelasting, de mogelijkheid bestaan bijv. de opcenten op de hoofdsommen grond- en personele belasting te wijzigen; dit zou echter slechts voornamelijk een verschuiving binnen de „vrije zoom” inhouden.

Veel belangwekkender dan ook is het door de commissie reeds vroeger gedane voorstel tot invoering van een woonplaatsbelasting⁴⁾, welk voorstel weer een integrerend onderdeel van het eindrapport van de commissie uitmaakt. Deze gemeentelijke belasting heeft, zoals bekend, als zeer grote verdienste dat zij van een zo algemeen karakter is dat een relatief groot aantal inwoners in deze belasting zou bijdragen, zodat een aanzienlijk gedeelte van de bevolking belang zou hebben bij de hoogte der heffing en de besteding der gelden. Verder zal de opbrengst volgens een globale raming, in voor 1956 geldende cijfers, meer dan f. 200 mln. bedragen.

Wel zouden de kosten verbonden aan deze belasting hoog zijn. „Wat de administratie- en perceptiekosten overigens betreft, meent de Commissie niet onvermeld te mogen laten, dat bij overleg, dat zij met de Rijksbelastingdienst heeft gehad, naar voren is gebracht, dat de invoering van de woonplaatsbelasting een aanzienlijk bedrag aan deze kosten zal vergen”⁵⁾. Uit economisch gezichtspunt is het een bezwaar dat deze kosten — voor zover wij weten — niet geschat of gepubliceerd zijn, waardoor een afwegen van voor- en nadelen niet goed mogelijk is. Hoewel het te ver gaat te stellen dat deze belasting tot „elke prijs” dient te worden ingevoerd, kan men wel verdedigen dat deze belasting voor de functionering van het *gehele* financieel statuut zo belangrijk is, dat indien de hieraan verbonden kosten maar enigszins aanvaardbaar worden geacht — en het standpunt van de commissie dat de mogelijkheid van het scheppen van een vrije zoom in het thans bestaande gemeentelijk belastinggebied van te geringe betekenis zou

²⁾ In „E.-S.B.” d.d. 8 mei 1957.

³⁾ Dit was uiteraard volstrekt onmogelijk ten aanzien van de hoofdsommen grond- en personele belasting.

⁴⁾ Voorstel betreffende de invoering van een gemeentelijke woonplaatsbelasting, uitgebracht door de Commissie Herstel Financiële Zelfstandigheid Gemeenten en Provinciën (1955). Staatsdrukkerij- en Uitgeverijbedrijf.

⁵⁾ Voorstel betreffende de invoering van een gemeentelijke woonplaatsbelasting, blz. 9.

zijn, juist is — invoering niet alleen in het belang van de gemeenten, maar ook uit nationaal-economische overwegingen aanbeveling verdient. Wel dient hieraan direct te worden toegevoegd dat de wijze waarop de belasting in het financieel statuut zal worden ingevoegd, dus de wijze waarop zij zal worden benut, even belangrijk is als de invoering zelf.

De pogingen van de commissie, te bepalen welk gedeelte van de „uitgaven-excedenten”, dus van het bedrag dat de uitgaven de inkomsten uit hoofde van de algemene uitkering overschrijden, niet ten laste van de algemene middelen dient te komen, zijn tweeerlei.

Ten aanzien van de overgang van de oude naar de nieuwe regeling zijn de voorstellen van de commissie meer clement dan principieel. Slechts in uitzonderingsgevallen zullen deze uitgaven-excedenten niet geheel ten laste van de algemene middelen worden gebracht ⁶⁾. Wanneer wij het goed zien geeft de commissie op blz. 52 een motivering van deze handelwijze, nl. „dat geen in de praktijk toepasbare objectieve normen ter benadering van de hierbedoelde onregelmatigheden in behoefniveaun konden worden gevonden, is mede de reden tot het voorstel der commissie om bij de overgang van de oude naar de nieuwe uitkeringsmaatstaven waar nodig gebruik te maken van een op subjectieve gronden te bepalen aanvullende uitkering” ⁷⁾. Hoewel de door de commissie gehanteerde oplossing een zeer praktische is en vele moeilijkheden voorkomt, menen ook wij te moeten betwijfelen of zij in principe juist is. Het hanteren van de verdelingsmaatstaven voor de algemene uitkering dreigt hiermede tot een fictie te worden, ten voordele van de gemeenten met relatief hoge uitgaven.

De aanvullende uitkering.

Strenger wordt de commissie wanneer het om de regeling op de lange termijn gaat: de aanvullende uitkering. Gezien de betekenis van dit element van de voorstellen voor de gemeenten, citeren wij het rapport van de commissie in extenso.

„De commissie heeft gezocht naar een systeem van herzieningen, dat enerzijds de mogelijkheid geeft de financiële situatie van een gemeente, welke subjectieve verhoging der uitkering aanvraagt, eventueel gedurende meer dan één jaar, grondig te onderzoeken, en waarbij anderzijds het bedrag van een toe te kennen verhoging tijdig voor de aanvang van het desbetreffende begrotingsjaar kan worden bekend gemaakt. Zij meent, dat deze desiderata bereikt kunnen worden door een systeem te volgen, waarin op het verzoek van een gemeente, welke haar uitkeringen onvoldoende acht, eerst wordt beschikt na afloop van een overgangstijd van drie jaren, gedurende welke de gemeente in aanmerking kan komen voor een jaarlijks door de Ministers van Binnenlandse Zaken en van Financiën vast te stellen bijdrage uit 's Rijks kas. Deze bijdrage wordt dan, indien

⁶⁾ In het rapport wordt op blz. 59 vermeld, dat „enkele leden een automatische garantie van het bedrag der uitkeringen volgens de bestaande regeling, zij het dat deze gebonden is aan een maximum van f. 10 per inwoner, niet in overeenstemming (achten) met het streven de uitkeringen voor elke gemeente zo veel mogelijk te bepalen volgens de in het voorstel van de commissie neergelegde objectieve normen ter verdeling van de middelen van het gemeentefonds. Zij zijn op grond daarvan van mening dat de gehele aanpassing dient te geschieden door middel van aanvullende uitkeringen als bedoeld in het eerste lid van artikel 13”.

⁷⁾ Deze aanvullende uitkering ter aanpassing van de nieuwe uitkeringen aan de bestaande, is een andere dan de hieronder in de tekst besprokene.

zij ook na het derde jaar nog nodig blijkt, door de Ministers omgezet in een aanvullende uitkering uit het gemeentefonds, welke al naar de omstandigheden dit eisen, aflopend, gelijk blijvend of oplopend kan zijn. De aanvullende uitkering wordt onderdeel van de algemene uitkering. Op deze wijze is het mogelijk, voordat de herziening der uitkering definitief wordt, gedurende enkele jaren de financiële situatie van de gemeente te onderzoeken en de ontwikkeling daarvan te volgen. De commissie acht het in het belang zowel van het te verrichten onderzoek, als van de op het verzoek der gemeente te nemen beslissing, dat tevens aan de genoemde Ministers de bevoegdheid wordt gegeven om — indien dit nodig wordt geacht — aan een gemeente, gedurende de periode, dat zij een bijdrage uit 's Rijks kas ontvangt, voorwaarden te stellen.

Dit betekent derhalve, dat een gemeente, welke herziening der uitkering behoeft, gedurende drie jaar onder een zekere mate van regeringstoezicht komt te staan, en eerst na afloop daarvan in aanmerking kan komen voor een onvoorwaardelijke verhoging van de uitkering. De commissie heeft zich gerealiseerd, dat tegen dit systeem bezwaren kunnen worden ingebracht. Onder meer heeft zij zich afgevraagd, of het billijk is een gemeente, welke buiten haar toedoen door de geldende uitkeringsregeling in financiële moeilijkheden komt te verkeren, zij het tijdelijk, te onderwerpen aan inmenging van de zijde van de Rijksoverheid, welke in normale gevallen zonder meer moet worden afgewezen. Daar de commissie van oordeel is, dat een voortzetting van het tot dusver gevolgde systeem zeer veel ernstiger gevolgen zal hebben voor de zelfstandigheid der gemeenten, heeft zij ten slotte met de grootst mogelijke meerderheid besloten het boven omschreven systeem van herziening voor te stellen. Daarbij heeft zij tevens overwogen, dat bij de aanvang van de voorgestelde financiële-verhoudingsregeling elke gemeente, mede door de werking van de op blz. 55 e.v. van dit rapport te bespreken overgangsregeling, de uitkeringen zal ontvangen, die zij nodig heeft” ⁸⁾.

Tevens wordt voorgesteld aan de Ministers van Binnenlandse Zaken en van Financiën de bevoegdheid te verlenen om aan gemeenten die een aanvullende uitkering hebben aangevraagd, bij het verlenen daarvan de voorwaarde op te leggen om een woonplaatsbelasting in te voeren tot een maximum percentage van 1 van de belastbare maatstaf.

De commissie spreekt strenge taal. Zij spreekt van „subjectiviteit” en „een zekere mate van regeringstoezicht” en vestigt de indruk dat dit ten aanzien van de gemeenten individueel dient te geschieden. Is dit laatste de enige mogelijkheid en ook degene die tot de beste resultaten leidt? In feite gaat het, zoals wij zagen, om de vraag in hoeverre het bedrag van de uitgaven liggend boven de inkomsten uit hoofde van de algemene uitkering (plus de verhogingen uit de overgangsperiode) ten laste dient te komen van de centrale middelen of de plaatselijke bevolking, het laatste in casu via de woonplaatsbelasting. Met als derde mogelijkheid dat een gemeente, teneinde een heffing van de woonplaatsbelasting te vermijden, bepaalde voorzieningen achterwege laat of een andere oplossing vindt.

Wij betwijfelen zeer sterk of men door „gedurende enkele jaren de financiële situatie van de gemeente te onderzoeken” en door „een zekere mate van regeringstoezicht” tot een juiste conclusie ten aanzien van de hoogte van de uitgaven van een individuele gemeente kan komen

⁸⁾ Rapport van de commissie-Oud, blz. 40 en 41.

en dat niet tevens de zelfstandigheid van de gemeente onnodig geweld wordt aangedaan⁹⁾. Wij menen dat een

⁹⁾ Vergelijkt men de „uitgaven” van een gemeente met die van een beperkt aantal gemeenten met ongeveer hetzelfde aantal inwoners, dan dreigt dit tot verkeerde conclusies te leiden. Dit is toegelicht in de N.I.V.E.-publicatie (E 378): De betekenis van het economisch onderzoek voor de gemeenten, blz. 18 en 19.

Hongkong en Englands handel met China

Realisering van Englands besluit om de beperkingen op de handel met communistisch China gedeeltelijk op te heffen, zal Hongkong geen wind-eieren leggen. Tot vóór enkele jaren was deze kroonkolonie het belangrijkste kanaal voor de handel met China: in 1951 was meer dan 37 pCt. van haar export en herexport voor China bestemd. Toen laatstgenoemd land zich met het Korea-conflict ging bemoeien kwam er een embargo op de uitvoer van strategische goederen daarheen. Hierdoor en doordat China meer uit Rusland en Oost-Europa ging betrekken, was China's aandeel in Hongkongs uitvoer in 1956 gedaald tot 3 pCt.

Hongkong heeft zich, aldus „The Financial Times” van 29 mei jl., waaraan wij de hier vermelde gegevens ontleen, de afgelopen vijf jaren met succes van een entrapot- naar een industrie-economie omgeschakeld: de industriële produktie steeg tussen 1951 en 1956 met 50 pCt. en de uitvoer herstelde zich tot op bijna 2/3 van het pre-Koreaans peil. Thans kan nog maar een klein deel van Hongkongs 391 vierkante mijlen verder worden ontwikkeld en een groot deel der industrie wordt geacht de grens der expansie te hebben genaderd.

Een gedeeltelijke opheffing der handelsbeperkingen zal betekenen, dat een aantal goederen, zoals tractoren, staal en staalprodukten, zware machines, elektrische apparaten en uitrustingen voor krachtinstallaties, door Engeland weer naar China zou kunnen worden geëxporteerd. Hoewel China er naar streeft zoveel mogelijk direct uit de landen van herkomst te importeren, zullen de Engelse fabrikanten, die de Chinese markt niet zo goed kennen, er wel de voorkeur aan geven via de te Hongkong gevestigde handelshuizen hun zaken te doen.

Hoewel de liberalisatie Hongkong aanzienlijke baten zal opleveren, wordt niet verwacht, dat het zijn positie van weleer geheel zal herwinnen. De Chinese Regering zal naar alle waarschijnlijkheid haar streven, zoveel mogelijk uit het Sowjetblok dan wel direct uit de leverancierslanden te betrekken, voortzetten. China beschouwt de handel met Hongkong kennelijk in de eerste plaats als middel om vreemde valuta te verdienen en zal dan ook vermoedelijk, de verzachting van handelsbeperkingen ten spijt, trachten een gunstig handelsbalanssaldo met Hongkong, dat in 1956 £ 56 mln. bedroeg en het grootste deel van China's gunstig handelsaldo met het gehele Sterlinggebied uitmaakte, te behouden.

systematische bestudering van de uitgaven van de gemeenten (ook wat betreft de ontwikkeling van de uitgaven in de loop van de tijd) een beter inzicht in de onderlinge ligging van de hoogte van de uitgaven van de gemeenten individueel (en dus ook wat de excedenten betreft) kan geven dan de bestudering van de uitgaven van gemeenten afzonderlijk, ooit kan bieden. Verder zijn wij van mening dat hierdoor de mate van subjectiviteit bij de beoordeling kan worden verminderd¹⁰⁾. Reeds in theorie zijn de aan deze vergelijking verbonden problemen groot; anderzijds is het doel wel moeite en onderzoek waard.

Men kan stellen dat de commissie in haar woorden niet alleen streng is, maar daarin ook van wijsheid getuigt. Teneinde het eigen belastinggebied der gemeenten zijn juiste plaats in het financieel statuut in te ruimen en dit statuut te doen functioneren, acht zij, gegeven de stand van kennis, subjectiviteit bij het bepalen van het gedeelte van de uitgaven, dat niet ten laste van het plaatselijk belastinggebied behoeft te komen, een noodzaak. Is in dit beeld het voorstel, aan de Ministers van Binnenlandse Zaken en van Financiën de bevoegdheid te verlenen om aan gemeenten die een aanvullende uitkering hebben aangevraagd, bij het verlenen daarvan de voorwaarde op te leggen om een woonplaatsbelasting in te voeren tot een maximum percentage van 1, noodzakelijk? Wij menen van niet. Men dient, op welke wijze dan ook, te bepalen welk gedeelte van de uitgaven uitgaande boven die bestreden door middel van de algemene uitkering verantwoord ten laste van de centrale middelen kan komen. Ten aanzien van het niet „gehonoreerde” gedeelte van het tekort (aanvraag) blijve aan het betreffende gemeentebestuur de beslissing of zij dit wil doen verdwijnen door het nalaten van voorzieningen of dat zij de uitgaven wil bestrijden bijv. door middel van de woonplaatsbelasting. Terecht dringt dan ook naar onze mening de Vereniging van Nederlandse Gemeenten in haar Advies van 13 maart 1957 erop aan dat onder geen voorwaarde een gemeentebestuur mag worden gedwongen om deze belasting in te voeren.

Het geheel overziende komt men tot de conclusie dat de commissie-Oud door middel van het voorstel van de woonplaatsbelasting in haar zeer goed gestelde en gereserveerd geschreven rapport, een moedige poging doet het financieel statuut der gemeenten weer recht op te zetten en te doen functioneren. Moedig omdat zij het onvermijdelijk acht dat bij de verwezenlijking een zekere mate van — de zo zeer verguisde — subjectiviteit bij de beoordeling wordt toegepast. Met als „hangend probleem” in hoeverre het mogelijk is door systematisch onderzoek tot een juister oordeel ten aanzien van de hoogte van de uitgaven van de gemeenten onderling te komen en de mate van subjectiviteit bij de beoordeling te verminderen.

v. d. B.

¹⁰⁾ Er bestaan redenen om aan te nemen dat de problematiek voor de kleine gemeenten anders ligt dan voor de middelgrote en grote. Behalve het gevaar van een te grote mate van subjectiviteit, dreigt ook, met name voor de kleine gemeenten, het gevaar van de schijnobjectiviteit. Met de mogelijkheid dat de regeling van de inkomsten van de kleine gemeenten in de voorstellen van de commissie-Oud in het teken van de schijnobjectiviteit staat, dient naar onze mening rekening te worden gehouden.

In dit vierde artikel over het verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap bespreekt schrijver de vijf instellingen die voor het voeren van het gemeenschappelijk beleid zijn voorzien. De Europese Commissie, bestaande uit 9 leden, heeft tot hoofdtaak het formuleren van voorstellen ter uitvoering van het verdrag. Goedkeuring van deze voorstellen door de Raad van Ministers moet in een groot aantal gevallen aanvankelijk met unanimiteit geschieden. Zowel na de eerste als na de tweede etappé wordt het aantal beslissingen, dat met gekwalificeerde meerderheid moet worden genomen, belangrijk uitgebreid. De Assemblée bestaat uit 142 parlementsleden van de zes landen en heeft de taak van een volksvertegenwoordiging. Het Economisch en Sociaal Comité heeft een adviserende functie; het Hof van Justitie zal moeten zorgdragen voor de eerbiediging van het recht bij interpretatie en toepassing van het verdrag.

Opmerkingen vooraf.

In de voorgaande artikelen werden de grondslagen van de Europese Economische Gemeenschap behandeld, alsmede de beginselen voor het gemeenschappelijk beleid ²⁾. In dit artikel zal een beschrijving worden gegeven van de instellingen die voor het voeren van het gemeenschappelijk beleid zijn voorzien. Allereerst een opsomming van de instellingen:

1. een Commissie, die als gemeenschapsorgaan tot hoofdtaak heeft het formuleren van voorstellen ter uitvoering van het verdrag;

2. een Vergadering of Assemblée, die de taak van een volksvertegenwoordiging heeft. Deze moet worden gehoord door de organen van de Gemeenschap en oefent het recht van beoordeling en toezicht uit;

3. een Raad van Ministers, die beslissingsbevoegdheid krijgt over de voorstellen van de Europese instellingen en het beleid van de zes regeringen zal moeten coördineren;

4. een Economisch en Sociaal Comité met een adviserende functie;

5. een Hof van Justitie, dat de taak krijgt te zorgen voor de eerbiediging van het recht bij de interpretatie en toepassing van het verdrag.

De Europese Commissie.

De Commissie bestaat uit 9 leden, die door de regeringen van de zes landen steeds voor een periode van 4 jaren worden benoemd. Niet meer dan 2 leden kunnen dezelfde nationaliteit bezitten.

De hoofdtaak van de Commissie bestaat uit het voorbereiden van de beslissingen van de Raad van Ministers ³⁾.

¹⁾ Na het derde deel van het verdrag, dat handelt over het gemeenschappelijk beleid, komt in het vierde deel de associatie met gebieden overzee ter sprake. Deze zal door ons worden besproken na de behandeling van de institutionele aspecten, die onder het vijfde deel van het verdrag vallen.

²⁾ Zie „E.-S.B.” van 15, 22 en 29 mei jl.

³⁾ Volgens de verdragstekst heeft de Commissie de volgende taken: a. letten op het naleven van de bepalingen van het Verdrag; b. aanbevelingen opstellen, wanneer het verdrag de Commissie hiertoe verplicht of deze het nodig acht; c. deelnemen aan de besluitvorming van de Raad en de Assemblée; d. de bevoegdheden uitoefenen, die haar door de Raad zijn verleend.

De Euromarkt

De instellingen¹⁾

Ter uitvoering van het Verdrag en terwille van de gemeenschappelijke beleidsvoering doet de Commissie voorstellen, veelal na het Sociaal-Economisch Comité en de Assemblée te hebben gehoord. De Raad van Ministers beslist over de voorstellen; hij kan deze goedkeuren of verwerpen. Voorstellen wijzigen kan de Raad alleen met unanimiteit.

Goedkeuring van de voorstellen van de Commissie door de Raad van Ministers moet in een groot aantal gevallen aanvankelijk met unanimiteit geschieden. Aan het eind van de eerste etappe wordt deze unanimiteit voor een aantal beslissingen omgezet in een gekwalificeerde meerderheid. Aan het eind van de tweede etappe wordt het aantal beslissingen, dat met gekwalificeerde meerderheid genomen moet worden, nogmaals belangrijk uitgebreid. Bij een gekwalificeerde meerderheidsbeslissing kan één van de grote landen worden overstemd ⁴⁾.

In een aantal in het verdrag genoemde gevallen kan de Commissie zich rechtstreeks tot de leden-staten richten. Afhankelijk van de aard van de gevallen, kunnen de betreffende besluiten een verschillend rechtskarakter hebben ⁵⁾.

De middelen ter financiering van het budget van de Commissie worden verstrekt door de leden-staten. Het budget van het Europese Sociale Fonds maakt hiervan deel uit ⁶⁾. Door de Commissie wordt jaarlijks een ontwerp-begroting opgesteld. Deze behoeft een goedkeuring met gekwalificeerde meerderheid van de Raad van Ministers. De Assemblée kan wijzigingen van de begroting voorstellen.

Een van de taken van de Europese Commissie is het bestuderen van de mogelijkheden tot het verkrijgen van

⁴⁾ Zie voor de stemmingsprocedure verder onder het hoofd „Raad van Ministers”.

⁵⁾ Een voorbeeld: acht de Europese Commissie subsidies van een bepaalde staat in strijd met het verdrag, dan kan deze zich rechtstreeks tot de betreffende staat richten met een beschikking. Zie voor de verschillende juridische vormen van beslissingen van Raad en Commissie het hoofd „Gemeenschappelijke bepalingen voor verschillende organen”.

⁶⁾ De verdelingssleutel voor de financiering van het budget is de volgende: Duitsland, Frankrijk en Italië dragen elk 28 pCt. bij, België en Nederland elk 7,9 pCt. en Luxemburg 0,2 pCt. Voor het Europese Sociale Fonds is een andere sleutel vastgesteld; zie hiervoor het artikel in „E.-S.B.” van 29 mei jl.

bronnen van eigen inkomsten. In het bijzonder wordt hierbij gedacht aan de opbrengsten van de buitentarieven, wanneer deze eenmaal tot stand zijn gekomen. De voorstellen, die de Commissie op dit gebied doet, vereisen een unanimitéitsgoedkeuring van de Raad van Ministers.

De Europese Vergadering of Assemblée.

Dit lichaam bestaat uit 142 parlementsleden van de zes landen. De samenstelling is als volgt:

36 Duitsers	14 Belgen
36 Fransen	14 Nederlanders
36 Italianen	6 Luxemburgers

De vergadering oefent het recht van beoordeling en toezicht uit. De Assemblée kan de Europese Commissie tot aftreden dwingen, wanneer zij een motie van wantrouwen aanneemt met tweederde meerderheid van de uitgebrachte stemmen (een meerderheid die bovendien minstens de helft plus één van het aantal leden moet omvatten).

De Assemblée heeft de taak voorstellen uit te werken voor directe algemene verkiezingen van de 142 leden. De betreffende voorstellen vereisen een unanimitéitsgoedkeuring van de Raad van Ministers vóór zij kunnen worden voorgelegd aan de zes staten.

De Raad van Ministers.

In dit lichaam heeft ieder land één lid. Het heeft volgens het Verdrag de taak de algemene economische politiek van de zes landen te coördineren ter verwezenlijking van de doeleinden van het Verdrag.

De Raad heeft beslissingsbevoegdheid over de voorstellen van de Europese Commissie. Zoals reeds werd vermeld, geschieden deze beslissingen gedurende de eerste etappe overwegend met unanimitéit en daarna in toenemende mate met gekwalificeerde meerderheid. Wijzigingen in voorstellen van de Commissie kan de Raad steeds alleen bij unanimitéit aanbrengen.

Bij de twee gekwalificeerde meerderheidsprocedures vindt een weging van de stemmen plaats, die als volgt is bepaald:

Duitsland 4 stemmen	België 2 stemmen
Frankrijk 4 stemmen	Nederland 2 stemmen
Italië 4 stemmen	Luxemburg 1 stem

Voorstellen van de Commissie, die een gekwalificeerde meerderheid vereisen, moeten 12 van de 17 stemmen verkrijgen. In gevallen waarin de Raad een voorstel doet, dat een gekwalificeerde meerderheid vereist, moeten de twaalf stemmen door vier van de zes landen zijn opgebracht. In die gevallen moet dus altijd minstens één van de kleine landen vóór stemmen. (Een andere combinatie is: twee grote landen met België en Nederland). Uit het bovenstaande blijkt, dat de gekwalificeerde meerderheid voor voorstellen van de Europese Commissie gemakkelijker tot stand kan komen dan die voor voorstellen van de Raad.

Voor unanimitéitsbeslissingen kan onthouding van stemmen geen beletsel vormen.

Gemeenschappelijke bepalingen voor verschillende organen.

De uitspraken van de Europese Commissie en de Raad van Ministers kunnen verschillende juridische vormen hebben. Deze lichamen stellen verordeningen en richtlijnen vast, geven beschikkingen en formuleren aanbevelingen of adviezen (zie art. 189).

Verordeningen hebben een algemene strekking; zij zijn verplichtend voor alle leden-staten in al hun elementen en direct van toepassing. Een voorbeeld: art. 7 van het Verdrag bepaalt, dat de Raad van Ministers op voorstel

van de Commissie met gekwalificeerde meerderheid verordeningen kan vaststellen ter effectuering van het principe van non-discriminatie.

Richtlijnen; deze binden de landen voor wie zij bestemd zijn, alleen wat betreft het te bereiken resultaat. De keuze van vormen en middelen wordt aan de nationale instanties overgelaten. Een voorbeeld: de Raad van Ministers kan op voorstel van de Europese Commissie richtlijnen vaststellen ter harmonisatie van nationale wettelijke en administratieve bepalingen, die van direct belang zijn voor het functioneren van de Gemeenschappelijke Markt (art. 100). Een ander voorbeeld: op het gebied van de conjunctuurpolitiek kan de Raad van Ministers op voorstel van de Europese Commissie eveneens richtlijnen vaststellen (art. 103).

Beschikkingen zijn in al hun elementen verbindend voor de partijen, die er uitdrukkelijk in zijn genoemd. De Europese Commissie kan bijv. aan een nationale regering een beschikking doen toekomen over zekere subsidies van die regering, indien zij meent dat deze subsidies in strijd zijn met de bepalingen van het verdrag (art. 93).

Aanbevelingen en adviezen; deze zijn niet verbindend.

Het Economisch en Sociaal Comité.

Dit lichaam bestaat uit personen uit alle sectoren van het economisch en sociale leven (werkgevers, werknemers, landbouw, handel etc.), alsmede personen die geacht kunnen worden het algemeen belang te vertegenwoordigen. De verdeling van de 101 zetels naar nationaliteit is de volgende:

24 Duitsers	12 Belgen
24 Fransen	12 Nederlanders
24 Italianen	5 Luxemburgers

Over de verdeling van de zetels over de verschillende maatschappelijke groeperingen is niets bepaald.

Bij de benoeming draagt ieder land een lijst met namen voor, die twee keer zoveel namen vermeldt als het aantal beschikbare zetels. In overleg met de Europese Commissie selecteert de Raad van Ministers uit de lijsten de te benoemen personen en wijst hen met een unanimitéitsbeslissing voor vier jaren aan. De leden van het Comité worden „à titre personnel” benoemd en dienen dus door geen enkel verplicht mandaat te zijn verbonden.

Voor vele problemen moet het Comité door Raad en Commissie verplicht worden gehoord. In principe kan het altijd worden gehoord. Het Comité kan speciale kamers instellen, die evenwel niet onafhankelijk van het Comité adviezen kunnen uitbrengen. In het verdrag worden met name de afdelingen voor landbouw- en transportvraagstukken genoemd.

Het Hof van Justitie.

Het Hof bestaat uit 7 rechters, bijgestaan door 2 advocaten-generaal. Hun benoeming geschiedt door de regeringen van de zes landen voor zes jaren.

Een staat, die meent dat een andere staat een verdragsverplichting niet nakomt; kan deze voor het Hof dagen. Hetzelfde kan de Europese Commissie doen. Voorts oefent het Hof toezicht op de wettigheid van alle handelingen, behalve aanbevelingen en adviezen, van de Raad van Ministers en de Europese Commissie.

Hiermee kan het vierde artikel worden afgesloten. In het volgende zal een beschrijving worden gegeven van de associatie met de overzeese landen, de speciale bepalingen voor Frankrijk en een aantal algemene bepalingen die in het zesde deel van het Verdrag zijn opgenomen.

's-Gravenhage.

Dr. J. C. RAMAER.

Het aandeel, dat de Amerikaanse investeringen hebben gehad in de na-oorlogse Canadese expansie, is belangrijk geweest maar, over het geheel van het economisch leven genomen, behoeft geenszins verlies van de economische onafhankelijkheid te worden gevreesd. Beperkt men zich echter tot de primaire industrie, dan heeft, onder andere in de mijnbouw, de bereidheid van de Amerikaanse belegger grote kapitalen te steken in ontginningen, de Verenigde Staten een sterke machtspositie gegeven bij de produktie van aluminium, nikkel, asbest, ijzererts en aardolie. De Amerikanen kregen hiertoe de gelegenheid door de aard van de Canadese belegger, die zekerheid vooropstelt. „The Royal Commission on Canada's economic prospects” heeft de verwachting uitgesproken, dat op den duur het aandeel van het buitenlandse kapitaal in de totale investeringen zal afnemen, en met dit doel een programma voorgesteld.

Amerikaanse investeringen in Canada

In Canada gaan de laatste tijd steeds meer stemmen op tegen de toenemende Amerikaanse invloed op de economische ontwikkeling van het land. Het feit, dat in 1957 verkiezingen in Canada worden gehouden, heeft deze discussie nog gestimuleerd; de Canadese Conservatieve Partij, welke sinds 1930 geen nationale overwinning in de verkiezingen meer heeft behaald, heeft de strijd tegen het dollarimperialisme tot een van haar programmapunten gemaakt met schoonsklinkende leuzen als: „Wij willen niet behandeld worden als de 50ste staat van de V.S.”.

In deze atmosfeer heeft een rapport van het Bureau of Dominion Statistics ¹⁾ over buitenlandse beleggingen in Canada, dat het vorige jaar werd gepubliceerd, grote indruk gemaakt. Aan genoemd rapport werd de onderstaande tabel ontleend welke voor 1954 de verdeling van de buitenlandse investeringen over de bedrijfstakken en de zeggenschap over deze investeringen weergeeft:

TABEL I.

	Totale investering in \$ 1.000 mln.	Gecontroleerd door		
		Canada	V.S.	Anderen
		(in procenten van het totaal)		
Cellulose en papier	1.285	45	42	13
Textiel	611	84	9	7
Chemische produkten	572	28	54	18
Elektrische apparaten	386	28	62	10
Vervoersmateriaal	624	26)		
Ijzer en staal	355	96)		
Dranken	336	82)	36	4
Landbouwmachines	164	66)		
Mijnbouw, olie	2.524	43	55	2
Raffinage verk. olieprodukten ..	1.135	23	74	3
Alle overige produkten	3.796	54	39	7
Totaal	11.788	48	46	6

De mutaties in de herkomst en in de omvang van het buitenlands kapitaal, dat op langere termijn in Canada is geïnvesteerd, blijkt uit tabel II.

Tussen 1945 en 1954 steeg de boekwaarde van de totale buitenlandse investeringen in Canada met \$ 5,3 mrd. (bijna 76 pCt.); de Amerikaanse beleggers vergrootten hun belang met \$ 4,6 mrd. (92 pCt.), terwijl het Engelse aandeel met \$ 0,3 mrd. (ruim 16 pCt.) toeham. Hoezeer

¹⁾ De cijfers in dit artikel zijn grotendeels ontleend aan publikaties van het Bureau of Dominion Statistics.

TABEL II.

(in miljarden dollars)

	1926	1930	1939	1945	1948	1954
Ver. Staten	3,2	4,7	4,2	5,0	5,6	9,6
Ver. Koninkrijk	2,6	2,8	2,5	1,8	1,6	2,1
Overige landen	0,2	0,2	0,3	0,4	0,3	0,8
Totaal	6,0	7,7	7,0	7,2	7,5	12,5 a)

a) Verschil in methode van berekening is de oorzaak van de afwijking van het cijfer van \$ 11.788 mrd. in tabel I.

de betekenis van Engeland als kapitaalverschaffer voor de Canadese expansie is afgenomen ten voordele van de Verenigde Staten blijkt uit de volgende opstelling, waarin beider aandeel in procenten van de totale buitenlandse investeringen in 1926 en in 1954 is uitgedrukt.

TABEL III.

	1926	1954
Verenigde Staten	53 pCt.	77 pCt.
Verenigd Koninkrijk	43 pCt.	17 pCt.
Overige landen	4 pCt.	6 pCt.
Totaal	100 pCt.	100 pCt.

De grote en, mede door interne financiering, snel toenemende buitenlandse investeringen vormen geenszins een reactie op onvoldoende binnenlandse besparingen; deze zijn in Canada zelfs zeer hoog maar richten zich voornamelijk op onroerende goederen, openbare nutsbedrijven, textielindustrie, landbouw en bankwezen. Daarentegen wordt het buitenlandse kapitaal vooral in de primaire industrie geïnvesteerd, waar de expansie het sterkst en het rendement het grootst is en waar het reeds bij de oliëwinning, in de mijnbouw, de chemische- en de papierindustrie een dominerende positie heeft bereikt (zie tabel I).

In tabel IV wordt de economische groei van Canada sinds 1950 afgemeten aan de ontwikkeling van het bruto nationaal produkt, de totale investeringen en hun onderlinge relatie.

Tussen 1950 en 1956 is het deel van het bruto nationaal produkt, dat werd geïnvesteerd, gestegen van 21 tot 27 pCt. met een onderbreking van de trend toen in 1954 een lichte recessie in Canada intrad. Het bruto nationaal produkt steeg echter sinds 1949 met 41 pCt. door de inschakeling van braakliggende produktiefactoren, welke door de toe-

TABEL IV.

De economische expansie van Canada

	Bruto nationaal produkt (nominaal) \$ 1000 mrd	Bruto nationaal produkt op basis 1949 = 100 (reëel)	Investe- ringen \$ 1000 mrd.	Investerin- gen in pCt. van bruto nationaal produkt
1950	18,20	106,3	3,82	21,0
1951	21,47	112,5	4,58	21,3
1952	23,26	120,1	5,29	22,7
1953	24,47	124,7	5,84	23,9
1954	24,32	121,7	5,62	23,1
1955	26,77	132,3	6,23	23,3
1956	29,7	141,0	8,0	27,0

vloed van buitenlands kapitaal werd mogelijk gemaakt. Absoluut genomen zijn de investeringen door dit cumulatieve proces meer dan verdubbeld. Sinds 1954 is de toename van de investeringen nog belangrijk versneld, in het bijzonder voor zover deze van Amerikaanse zijde wordt gefinancierd, zodat dit jaar waarschijnlijk ruim 30 pCt. van het bruto nationaal produkt zal worden geïnvesteerd.

In de periode 1950-1954 was 13 pCt. van de *netto* investeringen uit het buitenland afkomstig; voor 1955 schat men dit percentage op 25, terwijl voor 1956 een nog hoger cijfer wordt verwacht. De investeringen tussen 1950 en 1954 in de verwerkende en extractieve nijverheid werden voor meer dan 50 pCt. door buitenlanders gefinancierd tegen 13 pCt. van de totale netto investeringen.

De grote Amerikaanse belangstelling en de daaruit voor Canada voortgekomen „boom” verklaart T. W. Kent in een artikel in het januari-nummer 1957 van „Lloyds Bank Review” als volgt: „The Charter of the Canadian boom is the Pairey report which in 1950 forecasts the prospective requirements of the United States for industrial materials during the next 25 years. The materials for which it forecasts greatly increasing needs were almost a catalogue of Canada's under-developed resources — aluminium (for which Canada has the necessary cheap power), nickel, iron, petroleum, copper, lead, zinc, titanium, woodpulp and so on”.

Ter illustratie is in tabel V de produktie van enkele mineralen in Canada uitgedrukt in procenten van de wereldproduktie in het jaar 1950. Bovendien is in deze tabel opgenomen de rangorde der voornaamste producerende landen. Helaas was het niet mogelijk op overeenkomstige wijze het grote aandeel, dat Canada heeft in de wereld-uraniumproduktie aan te geven.

TABEL V a).

Betekenis van Canada als producent van enkele mineralen

Produkten	Eerste plaats	Tweede plaats	Derde plaats	Canadese produktie in pCt. van de wereldproduktie in 1950
Nikkel	Canada	Rusland		76
Asbest	Canada	Rhodesia	Verenigde Staten	75
Platina	Canada	Zuid-Afrika	Verenigde Staten	55
Goud	Zuid-Afrika	Canada	Mexico	22
Zink	Verenigde Staten	Canada	Mexico	25
Zilver	Mexico	Verenigde Staten	Canada	15

a) Ontleend aan „De economische toekomst van Canada” door Prof. Dr. H. M. H. A. van der Valk, Uitgeverij G. W. v. d. Wiel & Co., Arnhem 1953.

Gaan wij in grote trekken de geschiedenis van de buitenlandse beleggingen in Canada na dan zien wij dat Engels

kapitaal in het begin van deze eeuw in hoofdzaak de opbouw van het Canadese transportwezen financierde, zowel door aanleg van de „Canadian Northern Railways” en de „Grand Trunk Pacific Railways”, welke nu tezamen de „Canadian National” vormen, en van de „Canadian Pacific Railways”, als door bevaarbaarstelling van de St. Lawrence en de zij-armen daarvan. Later, vooral toen na de eerste wereldoorlog de Verenigde Staten van debiteur- tot crediteurnatie werden, richtten Amerikaanse ondernemingen dochterbedrijven in Canada op om de barrière van de tariefmuren te omzeilen teneinde op de Canadese markt hun produkten gemakkelijker concurrerend te kunnen afzetten en tevens te kunnen profiteren van de „Imperial Preference Act” en de meest-beguntingsclausules, welke in vele tussen Canada en andere landen gesloten handelsverdragen voorkwamen. Ten slotte leidde de wens hun bedrijven te verzekeren van verschillende grondstoffen, o.a. nonferro-metalen, in de laatste 25 jaar vele Amerikaanse industrieën ertoe zelf de winning van tal van ertsen ter hand te nemen en daarvoor grote kapitalen in Canada te investeren.

Deze laatste beweegreden, waaraan door het Paley-rapport opnieuw kracht werd bijgezet, is de oorzaak van de huidige hausse en de daarmee samenhangende bijzondere problemen voor Canada. Dit blijkt ook duidelijk uit de produktiestijging met ruim 150 pCt. in de mijnbouw tussen 1946 en 1955 tegenover een toename van slechts 42 pCt. in de verwerkende industrie.

De voorlopige conclusie, die wij uit het voorgaande kunnen trekken, luidt dat inderdaad het aandeel, dat de Amerikaanse investeringen hebben gehad in de na-oorlogse Canadese expansie belangrijk is geweest, maar, over het geheel van het economisch leven genomen, geenszins verlies van de economische onafhankelijkheid doet vrezen. Beperkt men zich echter tot de primaire industrie, dan heeft, o.a. in de mijnbouw, de bereidheid van de Amerikaanse belegger grote kapitalen te steken in ontginningen, waaraan grote risico's verbonden zijn en welke eerst na verloop van vele jaren een behoorlijk rendement zullen opleveren, de Verenigde Staten een sterke machtspositie gegeven bij de produktie van aluminium, nikkel, asbest, ijzererts en aardolie. De Amerikanen kregen hiertoe de gelegenheid door de aard van de Canadese belegger, die zekerheid vooropstelt. Overdreven schetst men dit verschil in instelling wel eens door te zeggen, dat de aandelen van Canada's industriële ondernemingen zich in Amerikaanse portefeuilles bevinden maar de obligaties in Canadese handen.

„The Royal Commission on Canada's Economic Prospects”, naar haar voorzitter de Gordon-commissie genoemd, welke in januari 1954 werd ingesteld en tot taak had een prognose op te stellen van de economische ontwikkeling van Canada gedurende de komende 25 jaar, wijdt in haar onlangs uitgebrachte voorlopige rapport veel aandacht aan de kapitaalimport. Zij erkent de noodzaak ook in de komende kwarteeuw op grote schaal vreemd risicodragend kapitaal aan te trekken maar spreekt daarbij de verwachting uit, dat op den duur toch het aandeel van buitenlands kapitaal in de totale investeringen zal afnemen. Zij verzet zich tegen het verwerven van een monopoliepositie in enkele bedrijfstakken en tegen de eenzijdige concentratie op de primaire industrie door buitenlandse groepen.

De Gordon-commissie realiseert zich daarbij wel dat de

verwerkende industrie in haar ontwikkeling wordt gehandicapt door:

- a. de beperkte omvang van de binnenlandse markt (15,75 mln. inwoners);
- b. de afsluiting van het grote afzetgebied van de Verenigde Staten door de hoge invoerrechten.

Deze factoren maken het de Canadese secundaire industrie bijna onmogelijk tot lonende massaproductie te komen met een prijspeil, dat concurrentie met uit de Verenigde Staten ingevoerde artikelen, welke in Canada slechts licht worden belast, toestaat. Een gevolg hiervan is ook dat de arbeidsproductiviteit ca. 35 à 40 pCt. ligt beneden die in de Verenigde Staten wat de concurrentie ondanks een, gemiddeld 25 pCt., lager loonpeil nog verder bemoeilijkt.

De vestiging van dochterondernemingen door Amerikaanse bedrijven, welke kunnen profiteren van de „know how” en de researchresultaten van de moedermaatschappij, maakt de ontwikkeling van een zelfstandige Canadese verwerkende industrie evenmin eenvoudiger.

De Gordon-commissie maakt t.a.v. de kapitaalvoer bezwaar tegen het feit, dat deze tot dusver voornamelijk uit „direct investments” bestond, zodat de zeggenschap geheel buiten Canada werd uitgeoefend. Hoewel tot dusverre geen gebruik van deze zeggenschap in strijd met het belang van Canada werd gesignaleerd, acht de Commissie deze financieringswijze ongewenst; zij ziet hierin tevens één der voornaamste aanleidingen voor de discussie, welke wij in de eerste alinea's van dit artikel signaleerden.

Zij stelt een programma van drie punten voor tot „canadisering” van dergelijke investeringen:

1. stimuleren van de aanstelling van Canadezen in de hogere functies;
2. verplichting tot publikatie van de bedrijfsresultaten in Canada;
3. gedeeltelijke vervanging van aandeelhouders, commissarissen en directeuren door Canadezen.

Op deze wijze en door spreiding van de buitenlandse kapitalen over een groter aantal bedrijfstakken, in het bijzonder in de richting van de verwerkende industrie, hoopt men de spectaculaire en het Canadese nationale bewustzijn tot verzet prikkelende overheersing van bepaalde industrieën door Britse of Amerikaanse groepen terug te dringen en de basis van „the American boom in Canada” te verbreden.

Ter voltooiing van het beeld is in tabel VI een specificatie gegeven van de mutaties op de Canadese kapitaalbalans in de periode van 1946 tot 1954, waarbij de eerste kolom de verhouding ten opzichte van alle overige landen en de tweede kolom die tegenover de Verenigde Staten weergeeft.

De netto kapitaalvoer bedroeg slechts \$ 521 mln. of 10 pCt. van de bruto kapitaalvoer. De Amerikaanse investeringen ad \$ 1.543 mln. (35 pCt. van het bruto bedrag) werden voor \$ 1.022 mln. gecompenseerd door Canadese uitzettingen in het buitenland. Deze tegengestelde kapitaalbewegingen vinden hun verklaring voornamelijk in:

1. het verschil in bereidheid tot het dragen van risico's bij de Canadese en Amerikaanse kapitaalverschaffer;
2. de noodzaak voor de Verenigde Staten om zich te verzekeren van een ruime aanvoer van grondstoffen tegenover de noodzaak voor Canada om zijn export te bevorderen, o.a. door het verstrekken van lang-

TABEL VI.

Kapitaalvoer in Canada
in \$ mln.

	Uit alle landen	Uit de V. S.
directe investeringen in Canada	1.945	1.667
verkoop van nieuwe Canadese fondsen	2.166	2.113
verkoop van oude Canadese fondsen	489	464
verkoop van buitenlandse fondsen uit Canadees bezit	110	127
bruto kapitaalvoer	4.710	4.371
Minus:		
directe investeringen in het buitenland	2.069	1.818
diversen	2.120	1.010
bruto kapitaaluitvoer	4.189	2.828
netto kapitaalvoer	521	1.543

lopende kredieten van overheidswege aan Europa en in het bijzonder aan Engeland.

Hiermede is zowel het Amerikaanse aandeel in de Canadese expansie als Canada's afhankelijkheid van buitenlands kapitaal tot zijn juiste proporties teruggebracht. Onze conclusie kan derhalve luiden, dat de Canadese kapitaalbalans, de snelle expansie in aanmerking genomen, een opmerkelijk gezond beeld vertoont.

Amsterdam.

J. W. SPRUIJT, ec.drs.

INGEZONDEN STUK

Onjuiste voorlichting

Dr. J. H. Spiegelenberg te 's-Gravenhage schrijft ons:

Het Amsterdamse ochtendblad „De Telegraaf” van 28 mei jl. bracht op zijn voorpagina een groot opgemaakt artikel, volgens hetwelk in bankierskringen het plan zou zijn gerezen, de IJ-tunnel te Amsterdam te financieren door middel van een in de Verenigde Staten op te nemen lening (tot de tegenwaarde van circa f. 200 miljoen), nu de Rijksoverheid heeft doen weten, dat zij hiervoor voorshands geen middelen ter beschikking kan stellen, omdat naar haar mening de vigerende financieel-economische situatie de verwezenlijking van dit project niet toelaat.

Volgens het artikel (waaruit overigens niet duidelijk bleek, in hoeverre de verslaggever gezegde bankierskringen citeerde dan wel eigen zienswijze verkondigde) is men van mening, dat „het bezwaar van de regering, dat de Nederlandse kapitaalmarkt voor deze lening (van f. 200 miljoen) op het ogenblik geen ruimte biedt”, door het opnemen van een lening in het buitenland (i.c. de Verenigde Staten) wordt ondervangen. (Voor zover dit al een argument van de Regering zou zijn geweest om het tunnelplan tegen te houden, zou dit „bezwaar” op deze wijze uiteraard inderdaad zijn ondervangen.)

Een tweede bezwaar (in feite ongetwijfeld de kern van het regeringsstandpunt), nl. „dat de tunnelbouw niet in overeenstemming is te brengen met de bestedingsbeperking”, wordt weliswaar „moeilijker te weerleggen” genoemd, want „ongetwijfeld heeft een buitenlandse lening een inflatoir effect op onze volkshuishouding”. Maar geen nood, want „daar staat tegenover, dat de K.L.M. en nog kort geleden de Herstelbank toestemming hebben verkregen tot het aangaan van leningen in de V.S.”. En men ziet „dan ook” — aldus het artikel — in bankierskringen „voorshands geen reden, waarom de overheid haar toestemming in dit geval zou onthouden”.

De wijze, waarop aldus dit tweede bezwaar weerlegd heette te zijn, vraagt wel enkele kanttekeningen.

Het aangaan van een lening in het buitenland is als zodanig uiteraard monetair nog indifferent. Eerst het beschikken over de lening en met name de wijze van besteding van de leninggelden is beslissend voor de vraag, of en in hoeverre de leningstransactie in het debiteurland een inflatoir effect (c.q. in het crediteurland een deflatoir effect) heeft, in casu doordat zij de bestedingsinflatie (en daardoor tegelijk ook de opwaartse druk op het prijsniveau) bevordert.

In dit opzicht nu bestaat er in feite een fundamenteel verschil tussen de K.L.M.-lening; waarop hierboven werd gedomd, en de gesuggereerde IJ-tunnel-lening; minder groot — want meer graduëel — lijkt het verschil tussen de laatste en de Herstelbank-lening. Maar zeker wat de K.L.M.-lening betreft, is het wel in hoge mate misleidend te suggereren dat, aangezien tot het aangaan daarvan inder tijd toestemming van de Nederlandse autoriteiten werd verkregen, er „dan ook” geen reden zou zijn waarom de Overheid eventueel haar toestemming aan het project van de tunnel-bankiers zou onthouden.

Het is immers evident, dat de opbrengst van zulk een tunnel-lening geheel (of vrijwel geheel) binnenslands zou worden besteed en dat zij dus niet alleen de spanningen op de arbeidsmarkt, maar ook, macro-economisch gezien, de spanning tussen middelen en bestedingen in ons land — ten koste van de lopende rekening van de betalingsbalans — pro tanto zou vergroten; m.a.w. het is evident, dat zij onmiddellijk een (in de huidige omstandigheden niet verantwoord) inflatoir effect zou hebben.

Hetzelfde zou gelden voor de recente Herstelbank-lening (tot de tegenwaarde van \$ 15 miljoen), ware het niet dat aangenomen schijnt te mogen worden, dat de opbrengst daarvan „voor een groot deel” (aldus de N.R.Crt. van 16 mei jl.) gebruikt zal worden voor aankopen in het buitenland, met name van dollargoederen¹⁾. Voor zover dit laatste niet het geval is, is deze lening in het licht van de vigerende bestedingsinflatie echter evenzeer verwerpelijk als het onderhavige IJ-tunnel-project.

Op deze beoordeling moet evenwel nog weer een restrictie worden gemaakt terzake van het gedeelte van deze lening, dat in feite niet door de Wereldbank of door buitenlandse particuliere banken zal worden verstrekt maar door Nederlandse banken of particulieren: voor zover mag worden aangenomen, dat de met deze Nederlandse participatie gemoeide liquiditeiten anders op korte termijn op andere wijze binnenslands aanwending zouden hebben gevonden, betekent het toestaan van de Herstelbanklening resp. het deelnemen daarin van Nederlandse zijde uiteraard alleen een verplaatsing van inflatoire druk en per saldo geen vergroting daarvan. En hetzelfde geldt voor zover zou mogen worden aangenomen, dat zonder deze lening de

¹⁾ In de toelichtende nota bij de brief van de Minister van Buitenlandse Zaken aan de Voorzitter van de Tweede Kamer dd. 18 mei jl. inzake de bij deze lening behorende garantie-overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Wereldbank (Zitting 1956-1957 — 4684) wordt hierover het volgende gezegd: „De ondergetekenden (d.z. de Ministers Hofstra en Luns) achten het opnemen van deze lening in het buitenland gerechtvaardigd in verband met de bestaande krapte op de Nederlandse kapitaalmarkt, terwijl het deviezenaspect, dat aan de door de Herstelbank te verrichten financieringen is verbonden, doordat haar kredieten mede op invoer betrekking hebben, tegemoet komt aan de voorwaarden, volgens welke de Internationale Bank statutair leningen kan verstrekken”. Het zwakke punt zit hier kennelijk in het woordje „mede”. Maar ja, de Herstelbank is de laatste jaren (zie haar recente jaarverslag 1956) ook wel in een heel moeilijke (liquiditeits)positie komen te verkeren en in zulke situaties kunnen maatregelen nodig zijn, die anders niet zonder meer acceptabel zouden zijn.

Herstelbank door enige andere inflatoire financieringswijze in staat zou zijn gesteld, haar kredietverplichtingen na te komen.

Nog weer geheel anders ligt de zaak wat de in het Telegraaf-bericht vermelde K.L.M.-lening aangaat. Bedoeld zal hier zijn de kredietovereenkomst tot een bedrag van \$ 50 miljoen, die de K.L.M. vorig jaar heeft gesloten met een drietal Amerikaanse banken (vide haar jaarverslag 1956 blz. 13).

Voor zover (op langere termijn) van dit krediet gebruik zal worden gemaakt, zal dit *uitsluitend* het geval zijn voor het financieren van aankopen — van vliegend materieel — in de Verenigde Staten. Van enig inflatoir effect voor de Nederlandse volkshuishouding zal hier dus geen sprake zijn, althans zeker niet op korte termijn (en daar gaat het hier om).

Nog in een ander opzicht onderscheidt deze transactie zich — in gunstige zin — van de beide eerder bedoelde projecten en vooral ook weer van het tunnel-project, nl. in zoverre zij valutair gezien een „self-liquidating” karakter draagt: blijkens haar jaarverslagen behaalt de K.L.M. nu al jaren een exploitatie-overschot (incl. afschrijvingen op de met dollars betaalde vliegtuigen) in de dollarsector. De uit het onderhavige krediet te financieren activa zullen dus — bij besteding van deze situatie (en er is geen reden om een wijziging ten ongunste daarvan te verwachten) — zichzelf t.z.t. weer in dollars terugverdienen. Hetzelfde kan men misschien tot op zekere hoogte van sommige Herstelbank-kredieten verwachten (nl. voor zover zij strekken tot het creëren van additionele dollarexport of vervanging van dollarimport), maar zeker niet van het tunnel-project.

Waar het echter ten principale en *op dit moment* om gaat is het al dan niet inflatoire effect van de lening, haar aanvaardbaarheid in het licht van de bestaande overbesteding resp. van de noodzaak van bestedingsbeperking-nú, en het moge uit het voorgaande zijn gebleken, dat „De Telegraaf” of haar zegglieden zich wel enigermate aan onjuiste voorlichting schuldig maakte(n) door in dit opzicht het tunnel-project, de Herstelbank-lening en de K.L.M.-lening op één lijn te stellen.

Als de Amsterdamse tunnel-propagandisten, juist in deze voor ons land moeilijke tijden, de sympathie voor hun op zichzelf begrijpelijke streven niet willen verspelen, dan zullen zij er verstandig aan doen met deugdelijker argumenten te komen en zich vooral te onthouden van een poging, hun zaak verkoopbaar te maken door haar op te hangen aan een kapstok, die voor wezenlijk andere zaken bestemd is.

BOEKBESPREKINGEN

S. Brouwer: *Beurs en effectenhandel*. Tweede druk. J. H. de Bussy. Amsterdam 1956, 336 blz., f. 17,50.

Brouwer behandelt in zijn „Beurs en effectenhandel” de techniek van de Nederlandse handel in effecten, voor zover die ter beurze zijn genoteerd. De auteur gaat niet alleen in op de techniek van de beurs, in engere zin, maar hij besteedt ook ruimschoots aandacht aan die meer algemene problemen, waarvan kennisneming voor een goed begrip van deze techniek noodzakelijk moet worden genoemd, zoals de aard van de verschillende beleggingsobjecten, en de

invloed van fiscale en andere overheidsmaatregelen op de beurshandel.

Aan de lof die Brouwer reeds door vele recensenten werd toegezwaaid, willen wij de onze gaarne toevoegen. De nauwkeurige, systematische en gedetailleerde wijze waarop Brouwer zijn onderwerp heeft behandeld, maakt „Beurs en effectenhandel” tot een onmisbaar boek, zowel voor de geïnteresseerde leek als voor diegenen die, beroepshalve of anderszins, een meer intensief contact met de effectenhandel onderhouden.

Er zijn niettemin enkele punten waarbij wij menen een kritische kanttekening te moeten plaatsen. De eerste opmerking betreft de wijze waarop de auteur het ter beurze van Amsterdam toegepaste middenkoerssysteem (m.k.-systeem) behandelt. Blijkens zijn uitspraken op blz. 181 en 184 vindt de auteur dit stelsel aantrekkelijk voor de belegger, omdat de koersen waartegen opdrachtgevers hun orders krijgen afgerekend gunstiger kunnen zijn, en minder afhankelijk van toevallige factoren, dan zonder toepassing van het systeem het geval zou zijn geweest. Op blz. 185, bij de bespreking van de risico's die voor de hoekman uit het m.k.-systeem voortvloeien, merkt Brouwer echter op, dat deze ernaar zal streven de eerste koers van de dag zodanig vast te stellen dat het stelsel voor hem winstgevend is. Wij tekenen hierbij het volgende aan. Als de hoekman in zijn streven slaagt — en ware dit over het algemeen niet het geval, het m.k.-systeem zou al lang zijn afgeschaft — dan betekent dit slechts, dat de collectiviteit van de kopers die via de hoekman kopen meer aan hem betaalt, dan de collectiviteit van de verkopers die via hem verkopen van hem ontvangt. Aan dit nadeel van het m.k.-systeem heeft Brouwer, naar onze mening ten onrechte, geen aandacht geschonken.

Brouwer, die in het algemeen bij de bespreking van controverste onderwerpen een bewonderenswaardige objectiviteit in acht heeft genomen, is ook in andere opzichten bij de behandeling van de koersvorming en van de functie van de hoekman o.i. teveel opgetreden als apologet van de in Nederland gevolgde methoden. Zo is het bepaaldelijk onjuist dat de Amerikaanse hoekman, in tegenstelling tot zijn Nederlandse collega, niet tevens de functie van handelaar zou uitoefenen, maar onjuist is dan ook Brouwers implicatie (blz. 181), dat de Nederlandse hoekman daarom een grotere mate van discretie toekomt bij het vaststellen van de notering. Het feit dat, in het voorbeeld op blz. 177, een verkoper zijn effect niet kwijt raakt, terwijl er kopers zijn die er meer voor bieden dan hij er voor vraagt, kan o.i. toch niet anders dan een misstand worden genoemd. Volgens ons had Brouwer hier gerust een iets kritischer houding mogen aannemen, al had een dergelijke houding zeker niet identiek behoeven te zijn met een pleidooi voor afschaffing van het bestaande stelsel.

Met deze opmerkingen bedoelen wij niet aan de betekenis van Brouwers „Beurs en effectenhandel” iets af te doen. Wie zijn kennis met betrekking tot dit onderwerp wil opbouwen of uitbreiden, dan wel zijn geheugen t.a.v. een bepaald detail wil opruimen, kan daartoe bij dit handboek terecht. Dat luttele maanden na verschijning een herdruk noodzakelijk was, demonstreert duidelijk in welk een leemte het boek heeft voorzien.

Amsterdam.

M. P. GANS.

C. C. P. Ingwersen Jr.: *11 Wall Street*. „De Financieele Koerier” N.V., Amsterdam 1956, 87 blz., f. 2,90.

In tegenstelling tot het hiervoor besproken boek van

Brouwer, is het geschrift van Ingwersen — een samenbundeling van een reeks in De Financieele Koerier verschenen artikelen — niet een alles omvattende bespreking van de techniek van de effectenhandel. Ingwersen heeft hier, zoals ook in de ondertitel tot uitdrukking komt, een verslag gegeven van de „Amerikaanse Beursindrukken” die hij, tijdens een bezoek aan de belangrijkste effectenbeurzen van de Verenigde Staten en Canada, heeft opgedaan. De lezer dient van dit geschrift dus niet die gedetailleerdheid en systematiek te verwachten welke Brouwers werk kenmerken. Dit neemt niet weg dat Ingwersen er in is geslaagd om in kort bestek enkele belangrijke aspecten van de Amerikaanse „securities business” op even gezellig leesbare als verantwoorde wijze weer te geven. (Op blz. 48 is evenwel ten onrechte vermeld dat „odd lot dealers” naast het „odd lot differential” nog de normale provisie ontvangen; op blz. 64 wordt de indruk gewekt dat leden van de N.Y.S.E. na beurs niet mogen handelen; in de arbitrage op het buitenland is dit echter, zij het met zekere restricties, wel degelijk geoorloofd.) Zeker niet de minst verdienstelijke zijde van dit boekje is verder wel, dat de auteur in staat is geweest de lezer een indruk te geven van de geest die voor de Amerikaanse effectenhandel en -handelaren typerend is. Het schetsen van de betekenis die in Amerika aan goede verhoudingen met de buitenwereld wordt toegekend, kan als het steeds weer terugkerende motief van Ingwersens geschrift worden beschouwd.

Amsterdam.

M. P. GANS.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

De geldmarkt was de afgelopen week een ietsje krappere, maar veel naam mocht dit niet hebben; in marktdisconto's en callgeldrente kwam althans geen wijziging.

Het moeilijkst heeft het nog altijd de grote vrager ter geldmarkt, de Schatkist, die t.a.v. zijn liquiditeitspositie de laatste weken de grootste moeite heeft de eindjes aan elkaar te knopen. Zo stond het Rijk per 27 mei voor f. 99 mln. debet bij de Centrale Bank. De bij de tender op driemaands schatkistpromessen van 29 mei toegewezen f. 116 mln. (disconto wederom $3\frac{11}{16}$ pCt. per jaar) zal het Rijk echter wederom wat — zij het niet al te veel — lucht verschaffen.

De kapitaalmarkt.

Aanvankelijk heerste er de afgelopen week in Wallstreet, vnl. ten gevolge van vredes-vrees, een aarzelende stemming, in het kader waarvan Dow Jones Industrials tijdelijk zelfs weer beneden de 500 dook. Aan het eind van de week kreeg echter een herstel onder leiding van internationale olie-waarden de overhand. Wellicht droeg hiertoe de publikatie van de cijfers der Koninklijke over het eerste kwartaal 1957 bij, aangevende een stijging van de netto-winst met 27 pCt. ten opzichte van het eerste kwartaal 1956. Dit resultaat in een periode, waarin de naweën van Suez vielen, ontlokte zelfs aan vele kenners de oud-Nederlandse uitdrukking „hoe bestaat het”.

Het effect van een en ander deed zich ook in Amsterdam danig gevoelen. Aandelen Koninklijke haalden het dividend van f. 3,50 niet alleen glansrijk in, doch lieten met een sprong de koers van f. 200 achter zich. Mede in verband met het feit, dat ook aandelen Unilever weer een stijging vertoonden, bracht deze ontwikkeling een herhaling mede

van een situatie die de laatste jaren verscheidene malen te constateren was, nl. dat het algemene aandelenindexcijfer van A.N.P.-C.B.S. alleen door de „Internationals” omhoog werd gestuwd. Een vergelijking van de huidige indexcijfers met die van het topniveau van 1956 (juli/augustus) toen de algemene index slechts weinig hoger was dan thans brengt hetzelfde verschijnsel aan het licht, nl. dat de Internationals het ook op een langere termijn bezien het best hebben gedaan.

Op de obligatiemarkt bleef een uiterste krapte bij voortdurend troef. Beneden de 5 pCt. kan daar nu praktisch niemand meer terecht. Voor pandbrieven van hypotheekbanken is 5 pCt. thans het gangbare type; de Friesland-Holland Bank geeft reeds 5½ pCt. schuldbrieven af. Diverse 5¼ en 5½ pCt. obligatie-emissies werden reeds door ondernemingen en charitatieve instellingen aangeboden. Zelfs enige industriële converteerbare obligatieleningen met niet on aardige conversiekansen, die de laatste week werden geëmitteerd, droegen een rente van 5 of 5¼ pCt.

Als herinnering aan weleer blijft echter het 4¼ pCt. type gehandhaafd bij de onderhandse leningen die momenteel door de Bank voor Nederlandsche Gemeenten gedistribueerd worden onder de gemeenten uit het provenu van de bekende grote leningstransacties tussen deze bank enerzijds en de institutionele beleggers anderzijds. Hiernaast verstreken ook de Rijksfondsen nog wel 4¼ pCt. leningen aan gemeenten e.d.; echter uiteraard alleen, als deze fondsen vrij belegbare middelen beschikbaar hebben, hetgeen niet vaak meer gebeurt.

Het 4¼ pCt. type is ook gekozen voor de inschrijvingen op het Grootboek IJ-tunnel en de IJ-tunnelobligatielening 1957, tezamen vormend het ei van Columbus, waarmee Amsterdam zijn tunnel hoopt te redden, nu het Rijk niet bij machte is de daarvoor benodigde f. 200 mln. spoedig op tafel te leggen. Het is ongetwijfeld hard voor dit progressieve Gemeentebestuur, aldus een beroep te moeten doen op de grote en kleine kapitalisten teneinde zijn plannen te verwezenlijken, in stede van dat na de eenvoudige uitspraak „ezeltje strek je” de belastingpenningen voor dit doel zonder meer komen aanrollen. Wellicht heeft de trieste tunnelaffaire nog het kleine voordeel, dat thans wat meer vroege vaders dan voorheen beseffen, dat het kapitaal momenteel een schaarse produktiefactor is, waarmee zuinig dient te worden omgesprongen.

Aand. indexcijfers	A.N.P.-C.B.S. (1953 = 100)	17 mei 1957	24 mei 1957	31 mei 1957
Algemeen		221,1	221,2	226,0
Internat. concerns		315,4	316,9	326,3
Industrie		154,6	153,2	153,7
Scheepvaart		162,5	162,5	161,7
Banken		119,3	118,3	118,2
Indon. aand.		102,0	100,4	102,9

Aandelen

Kon. Petroleum	f. 196,40	f. 198,30	f. 203,80*
Unilever	420	428½	434
Philips	292	285¾	285½
A.K.U.	189½	187	186
Kon. N. Hoogovens	301½	295	305½
Van Gelder Zn.	192	188	189½
H.A.L.	170½	174	174¾
Amsterd. Bank	204½	205	204¾
H.V.A.	108	108	113½

Staatsfondsen

2½ pCt. N.W.S.	56½	58½	58½
3½ pCt. 1947	87½	86¾	86½
3¼ pCt. 1955 I	84¾	86¾	84¾
3 pCt. Grootboek 1946	84¾	84¾	84
3 pCt. Dollarlening	96½	95	94¼

Diverse obligaties	17 mei 1957	24 mei 1957	31 mei 1957
3½ pCt. Gem. R'dam 1937 VI ...	88½	89¼	90
3¼ pCt. Bk. v. Ned. Gem. 1954 II/III	80	79¾	80
3½ pCt. Nederl. Spoorwegen	88¾	88¼	86½
3½ pCt. Philips 1948	91½	91½	91½
3¼ pCt. Westl. Hyp. Bank	83	83¼	83

New York
Aandelenkoersgemiddelde
Dow Jones Industrials 505,6 504,0 504,9
*) ex dividend

J. C. BREZET.

STATISTIEKEN

OPENBARE EMISSIES ¹⁾ EN UITLOTINGEN ²⁾, APRIL 1957 ³⁾
(in duizenden gulden)

	Emissies			Aflosbaar ²⁾ gestelde obli- gaties en pandbrieven	Conversies obligaties en pandbrieven
	Obligaties	Aandelen	Totaal		
Binnenland:					
Staatsleningen	—	—	—	10.975	—
Provincies, gemeenten en andere publiekrechtelijke lichamen	20.000	—	20.000	1.370	—
w.o. premieleningen	20.000	—	20.000	—	—
Handel, industrieën en di- versen	4.400	300	4.700	4.393	—
w.o. industrie	4.400	300	4.700	—	—
Bank-, krediet- en verzeke- ringswezen	—	5.500	5.500	104	18
w.o. bank- en kredietinstel- lingen	—	5.500	5.500	104	—
hypotheekbanken	—	—	—	—	18
Kerkelijke en liefdadige in- stellingen	400	—	400	131	—
Totaal-generaal	24.800	5.800	30.600	16.973	18
w.v. overheidssector	20.000	—	20.000	12.345	—
N.V. Bank voor Neder- landsche Gemeenten ..	—	—	—	—	—
Private sector	4.800	5.800	10.600	4.628	18

¹⁾ Reële bedragen volgens stortingsdatum.

²⁾ De bedragen der niet uitgelote obligaties c.q. pandbrieven, welke aflosbaar werden gesteld, zijn niet bekend.

³⁾ Volgens datum van betaalbaarstelling.

⁴⁾ Bron: Statistisch Bulletin van het C.B.S.

WERKLOOSHEID ¹⁾ ²⁾

Maand	Totaal aantal werklozen	waarvan		
		nijverheid	landbouw	losse arbeiders
31 mei 1956	24.500	3.400	2.400	1.700
30 juni 1956	18.400	2.400	1.100	1.200
31 juli 1956	18.800	2.500	2.100	1.200
31 aug. 1956	21.100	4.400	1.700	1.500
30 sept. 1956	20.800	4.200	900	1.300
31 okt. 1956	19.800	3.100	400	900
31 okt. 1956	21.900	3.400	1.000	1.400
30 nov. 1956	28.800	5.900	3.400	1.100
31 dec. 1956	43.700	9.400	8.900	5.180
31 jan. 1957	43.200	10.800	6.800	4.510
28 febr. 1957	40.600	10.100	5.700	4.000
30 mrt. 1957	31.700	6.800	3.100	2.800
29 april 1957	29.200	5.700	3.800	2.500

¹⁾ Ontleend aan het Statistisch Bulletin van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

²⁾ Gegevens van arbeidsbureau; afgerond op honderdtallen.

IN- EN UITVOER ¹⁾

(waarde in miljoenen gulden)

Jaar	Invoer		Uitvoer		Dekkings- percentage	
	april	jan.-apr. ²⁾	april	jan.-apr. ²⁾	april	jan.-apr. ²⁾
1938	119	122	82	86	69	71
1954	768	823	707	726	92	88
1955	961	985	766	794	80	81
1956	1.193	1.107	982	880	82	79
1957	1.130	1.299	847	929	75	72

¹⁾ Bron: C.B.S.

²⁾ Maandgemiddelden.

De Redactie van Economisch-Statistische Berichten vraagt een

Secrètaresse/steno-typiste

Eigenhandig geschreven brieven met uitvoerige inlichtingen in te zenden aan het Nederlandsch Economisch Instituut, Pieter de Hoochweg 120 - Rotterdam.

BANKINSTELLING

zoekt voor kantoor in een der grootsteden in het Westen des lands een

DIRECTEUR

Aan deze functionaris worden hoge eisen gesteld wat betreft capaciteiten en ervaring. Eigenhandig geschreven brieven met uitvoerige en volledige inlichtingen onder bijvoeging van recente pasfoto in te zenden aan bureau van dit blad onder no. E.S.B. 23-3, postbus 42, Schiedam.

Maak gebruik van de rubriek

„VACATURES”

voor het oproepen van sollicitanten voor leidende functies. Het aantal reacties, dat deze annonces ten gevolge hebben, is doorgaans uitermate bevredigend; begrijpelijk: omdat er bijna geen grote instelling is, die dit blad niet regelmatig ontvangt en waar het niet circuleert!

H. BRONS Jr

MAKELAAR IN ASSURANTIËN

TELEFOON 11 19 80*

MAURITSWEG 23
ROTTERDAM

JONG ALL-ROUND ZAKENMAN

met jarenlange handelservaring in de tropen op manager niveau, thans direct beschikbaar,

zoekt contact met firma

voor uitzending naar West-Indië, Afrika of Azië (incl. Indonesië). Representatief, algemeen ontwikkeld, academisch gevormd, beheerst moderne talen. Prima referenties. **Gezocht vertrouwensfunctie.** Br. E.-S.B. 23-2, postbus 42, Schiedam.

Bij Werkgeversorganisatie in het Bouwbedrijf te 's-Gravenhage kan als medewerker geplaatst worden

JONG ECONOOM

die speciaal belast zal worden met het doen van onderzoekingen op economisch en statistisch terrein. Brieven onder no. E.S.B.-23-1, postbus 42, Schiedam, worden gaarne ingewacht.

Voor de
particuliere belegger
het
aangewezen
advies-orgaan

Verschijnt 1 keer p. 14 dagen

Vraagt gratis proefnummer

Administratie Bel-Bel
Postbus 42 - Schiedam

HET BUREAU VOOR GROEPSVERZEKERING

van de
NATIONALE LEVENSVZERKERING-BANK
en
DE NEDERLANDEN VAN 1845

vraagt voor de organisatie en acquisitie op het terrein van collectieve pensioenverzekeringen in een gedeelte van het land een

ervaren Organisator

die na een periode van opleiding en na gebleken geschiktheid in aanmerking zal komen de **Directeur** te vervangen. Academische opleiding en kennis van het levensverzekering-bedrijf strekken tot aanbeveling. Leeftijd niet boven 45 jaar. Honorering en pensioenregeling overeenkomstig het gewicht van de functie.

Sollicitaties met uitvoerige beschrijving van levensloop en recente pasfoto onder letters B.V.G. te richten aan de Directie van de N.V. Levensverzekering Maatschappij van de Nederlanden van 1845, Groenhovenstraat 2, 's-Gravenhage.

UNILEVER N.V.

geeft gaarne inlichtingen aan:

ACADEMICI

over de mogelijkheden, welke in haar commerciële, administratieve en technische sectoren bestaan, om opgeleid te worden voor leidinggevende functies, zowel in Nederland als, op den duur, in het buitenland.

Leeftijd ten hoogste 30 jaar.

Indien U hiervoor belangstelling hebt, kunt U zich wenden tot Directie Personeels Zaken, Afdeling Selectie, Postbus 760, Rotterdam.

UL 112

Een blik aan boord van „de Groene Draeck”, het lemsteraakjacht dat door Varend Nederland aan Prinses Beatrix wordt aangeboden, gunt U het boek

PRINSESSEJACHT DE GROENE DRAECK

Met verrassende illustraties. Tal van (exclusieve) foto's, aquarellen, interieurschetsen in de werkelijke kleuren, een open-gewerkte langdoorsnede en een grote panoramafoto van de Vlootshouw te Muiden, maken deze uitgave tot een boek van allure.

Op zwaar kunstdruk — gebonden in fraaie band.

Verschijnt in juli 1957. Reserveer nu Uw exemplaar à f 9,50.

Bestellingen aan de boekhandel of aan de uitgever

N.V.
Kon. Ned. Boekdrukkerij
H. A. M. ROELANTS
Schiedam